

EL MIRALL

Núm. 127

500 PTA / 3,01 EUR

Dossier

*Balança fiscal i
finançament
autonòmic de les
Balears*

Semblança

*Remembrança de
Gabriel Galmés*

Entrevista

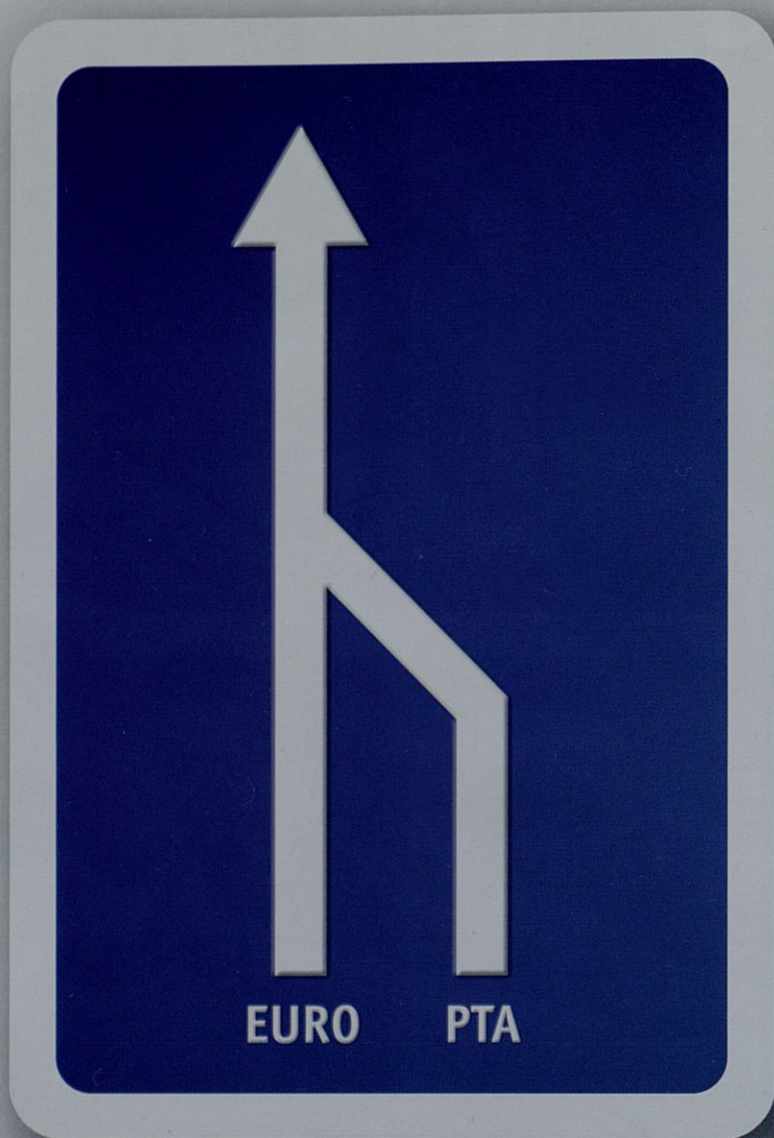
*Josep Suárez,
el líder
antiglobalització
de Mallorca*

Notes Literàries

*Un àlbum
biogràfic de
Mercè Rodoreda*

Seccions: cinefàgia • art • llibres • la botiga

AMB L'EURO CIRCULI TRANQUIL

Per circular tranquil des del primer moment és convenient estar ja preparats pel canvi a l'euro. Acosti's a qualsevol oficina de "SA NOSTRA" i resoldrem els seus dubtes sobre la nova moneda.

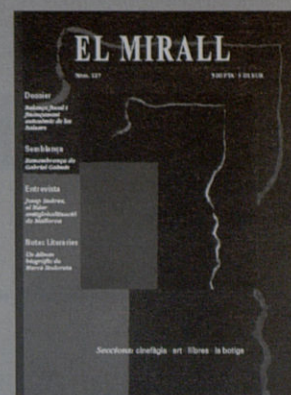
"SA NOSTRA"
CAIXA DE BALEARS

Un servei únic a Balears

EL MIRALL

EDITORIAL

TENIM DRET A ESTAR BEN COMUNICATS

4

DOSSIER

FINANÇAMENT AUTONÒMIC I BALANÇA FISCAL

5

SEMBLANÇA

JOSEP J. ROSSELLÓ. REMEMBRANÇA DE GABRIEL GÀLMÉS

23

NOTES LITERÀRIES

PERE ROSELLÓ BOVER. UN ÀLBUM BIOGRÀFIC DE MERCÈ RODOREDA

24

ENTREVISTA

ANTONI OLIVER. JOSEP SUÀREZ: «LES PERSONES
AVUI EN DIA NO TENEN
ALTRE DRET QUE EL DE CONSUMIR»

26

SOCIETAT

PEP MINUESA. IRENE MESTRE: «VOLEM QUE ELS TREBALLS DELS ALUMNES
TINGUIN RELACIÓ AMB EL MÓN REAL I QUE NO SIGUIN UTOPIES»

32

TENDÈNCIES

ITINERARIS: GASPAR VALERO

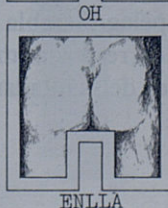
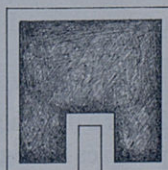
CINEFÀGIA: MATÍAS VALLÉS

LLIBRES: BIEL MESQUIDA

ART: CRISTINA ROS

LA BOTIGA: EL MIRALL

36

Lletra de Convit 2001

■ D: c - v - b.

Any mossèn Alcover

REVISTA CULTURAL
Novembre de 2001 · Núm. 127

Edita:
OBRA CULTURAL BALEAR
Publica:

Associació EL MIRALL
C/ de la Impremta, 1, pral. 2a
07001 Palma

President: Ferran Gomila
Editor: Antoni Mir

Producció, administració i
publicitat:

C/ de la Impremta, 1, pral. 2a
Tel.: 971 72 59 37

Telefax: 971 71 93 85
Apartat de correus 179
07080 Palma

Delegació a Barcelona:
C/ de la Montcada, 20
(Palau Dalmases)
08003 Barcelona

Delegació a València:
C/ de Moratín, 15
46001 València

Web i adreça de l'OCB
a Internet

<http://www.ocbweb.com>

Correu electrònic:

ocb@ocbweb.com

Director:
Jaume Lladó

Redactora en cap:
Joana Mas

Secretari de redacció:
Tomeu Martí

Consell de redacció/
col·laboradors
Gaspar Valero
Antoni Oliver
Biel Mesquida
Pere Rosselló Bover
Antoni Llompart
Joana Mas
Pep Minuesa

Publicitat: Santi Adrover

Els articles publicats en
aquesta revista expressen
únicament l'opinió dels autors.

Coberta:
Manotes

Fotos: Pep Pastor

Disseny: Marco Spinazzola

Maquetació i fotocomposició:
Ecogràfic

Impressió:

Xisco Arts Gràfiques
C/ del Baix Riera, 1-A, Palma
Tel.: 971 47 57 54

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS 1987

5104236353

Tenim dret a estar ben comunicats

Editorial

Les Balears necessiten estar ben comunicades, la seva economia en depèn absolutament i hi tenen dret. Per aquesta raó, són inadmissibles les actituds que tracten els problemes del transport aeri dins les Balears mateixes i de les Balears amb l'exterior com si fossin una part més del continent. Pensem que el 85% del trànsit de persones passa per l'aeroport, va amb avió.

Dins el context de l'actual crisi internacional, s'han suprimit una dotzena de vols diaris, i alguns de setmanals, molts entre les illes. Ja s'ha anunciat una pujada de les taxes aeroportuàries per a començament de l'any que ve. I el recent augment del descompte de les tarifes aèries per als residents, que passà del vint-i-cinc al trenta-tres per cent, va quedar en un no res per l'increment del preu dels bitllets, que ha estat d'entre un quaranta i un setanta per cent en dos anys, segons la companyia i la destinació. La radiografia no pot ser més desoladora per als illencs, menys vols i més cars.

Cal assenyalar que se'n coneixen les solucions. És més, ja se n'hauria d'haver duit a terme qualcuna, com la declaració d'interès públic per al trànsit aeri entre les Illes Balears i d'aquestes amb la península Ibèrica, tal com mana la normativa estatal aprovada el desembre de 1997, i que l'Executiu central encara no ha desplegat per a les Illes Balears, mentre que sí que ho va fer per a les Canàries tan sols mig any després.

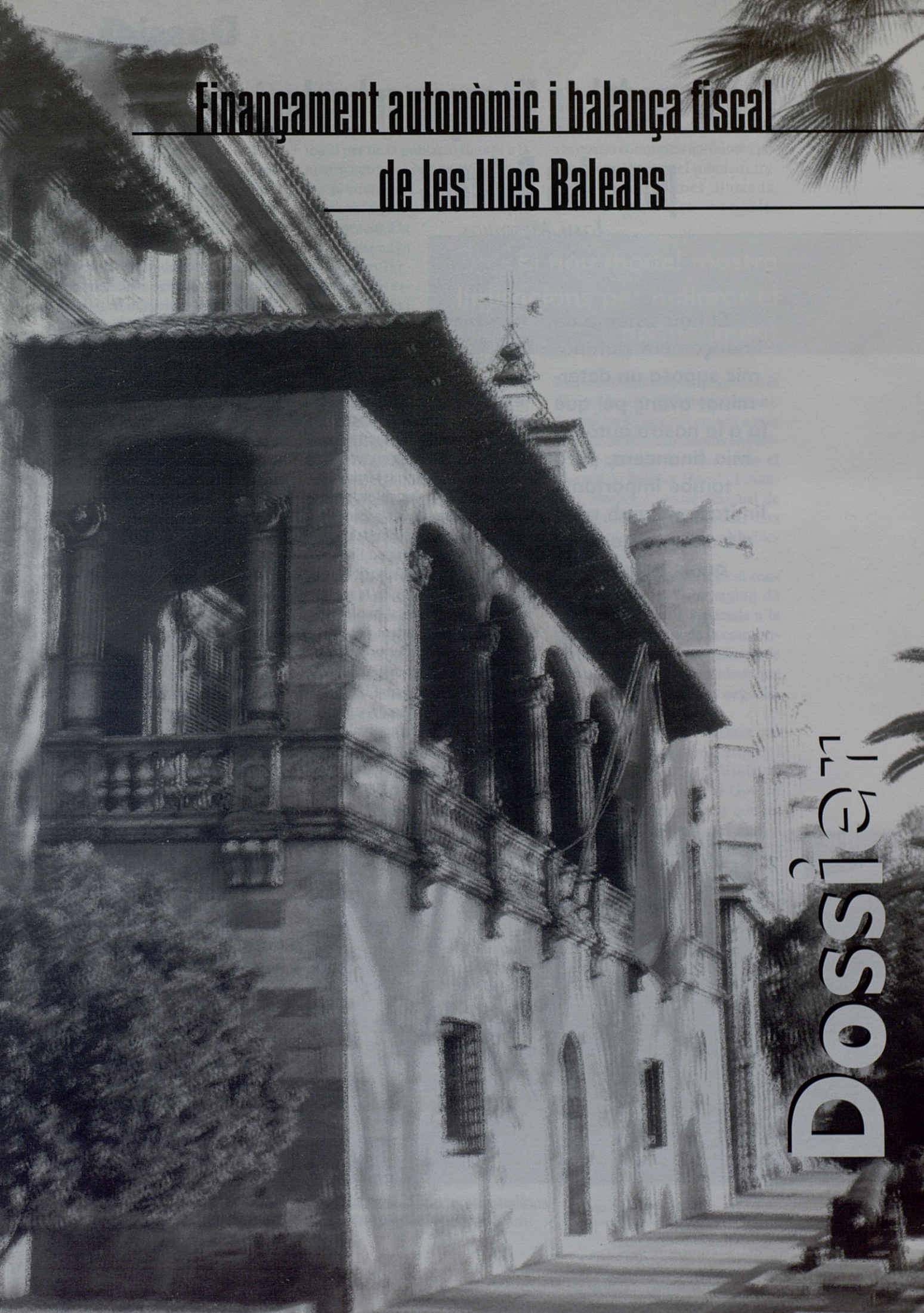
De res no ha servit que el Govern de les Illes Balears ho hagi sol·licitat un pic i un altre, ni tan sols que hi intengui el Defensor del Poble, que va reconèixer la justícia de les peticions i va instar l'Executiu central a tramitar-les. Fins ara tot han estat retxes dins l'aigua. Sembla que, des del ministeri que dirigeix Álvarez Cascos, no s'és capaç d'entendre que és vital per a unes illes mediterrànies estar ben comunicades dins i fora, o de concebre que no tenen mitjans de transport alternatius ni possibilitats d'implantar-los. A les illes no ens serveix ni la xarxa d'autopistes peninsular ni l'AVE, ni ara ni en el futur. Que difícil ho tenen de pensar en les Balears com un poble, com una societat, i no com una anècdota!

El trànsit aeri és massa important per a les Balears com per conformar-se a ser-ne simples usuaris passius. Per aquesta raó no és estrany que primer tímidament, després de manera creixent, s'hagin aixecat veus des dels sectors socials i polítics més diversos per demanar per a les Balears instruments de decisió en aquest àmbit. La descentralització de la gestió dels aeroports, amb participació de la comunitat autònoma; la capacitat per poder regular unes freqüències mínimes en els vols i impedir-ne cancel·lacions, així com l'establiment d'uns horaris racionals que permetin als habitants de Menorca, Eivissa i Formentera realitzar els seus enllaços sense problemes, són reclamacions raonables i legítimes per ara mateix.

Garantir el dret de les Balears a estar ben comunicades, garantir el dret dels ciutadans d'aquest país pluriinsular a desplaçar-se sense desequilibris i desavantatges en relació amb la resta de l'Estat: aquesta és l'obligació del Govern central. També ho és del nostre Govern autonòmic, des del qual s'ha intentat fer quelcom per pal·liar la situació, però sense trobar bona disposició a Madrid per solucionar el problema i sense prou competències en aquest camp per decidir pel propi compte.

Mentrestant, els aeroports de les Balears són dels pocs de l'Estat que aporten milers de milions de benefici anual a l'Administració central. Una balança fiscal desfavorable envia prop de 200.000 milions anuals de les Balears a l'Estat de diferència amb allò que aquest estat retorna a l'arxipèlag. Sembla massa greu que aquesta més que generosa aportació a la *solidarietat* no es vegi corresposta amb una atenció adequada a un problema que afecta el cor de l'economia i la vida dels ciutadans balears, que tenen dret a estar ben comunicats. Entre ells, i amb els altres.

Finançament autonòmic i balança fiscal de les Illes Balears

Dossier

El nou model de finançament autonòmic per a les Balears

JOAN MESQUIDA

El nou sistema de finançament autonòmic suposa un determinat avanç pel que fa a la nostra autonomia financera, però també importants limitacions amb relació als recursos dels quals hauríem de disposar.

Per valorar-ne els avantatges i desavantatges, cal considerar els elements constitutius del nou model, que es configura mitjançant tres subsistemes de finançament: un tram corresponent a les competències comunes, un altre de relatiu al finançament de la sanitat, i un tercer per a la matèria de serveis socials.

En primer lloc, s'estableix una xifra de referència per a cadascun dels tres trams. Tot seguit, aquesta quantitat es concreta en l'equivalent de la recaptació dels tributs que se cedeixen, i també, en la mesura que la capacitat fiscal que es traspasa no sigui suficient per cobrir la xifra de partida, es procedeix a l'atribució d'una transferència del pressupost general de l'Estat, coneguda com a «fons de suficiència», que de fet és l'equivalent de l'anterior «participació en els ingressos de l'Estat». Tot això es refereix a l'any base de 1999, que és l'últim liquidat.

El sistema és, a més a més, el marc pel qual se cedeix per part de l'Estat a les comunitats autònomes determinada capacitat normativa i de gestió, que, tanmateix, és variable segons la naturalesa de la cessió i les característiques pròpies de cada impost.

Així mateix, s'aprofundeix en la cooperació entre les comunitats autònomes i l'Agència Estatal d'Administració Tributària.

Per tant, globalment i des de la perspectiva de les comunitats autònomes, el nou model suposa els beneficis següents. S'incrementa la xifra total de partida (restricció financera inicial). Aquest ha estat un avanç substancial assolit durant el procés negociador, ja que en un principi es parlava de partir dels resultats del sistema anterior sense introduir-hi cap millora financera. En aquest sentit, s'ha reconegut tant la importància de la població com a element central del nou model, com el seu veritable valor (la població rep una ponderació del 94 per cent i el seu valor és l'últim conegut per l'Institut Nacional d'Estadística, que correspon a 1999, quan abans es prenia com a referència l'any 1988).

Se cedeix el rendiment del 33 per cent de l'impost sobre la renda de les persones físiques, el 35 per cent de l'impost sobre el valor afegit, el 40 per cent de l'impost sobre la cerveza, el 40 per cent sobre l'impost d'alcohols i begudes derivades, el 100 per cent de l'impost sobre l'electricitat i el 100 per cent de l'impost especial sobre determinats mitjans de transport. És important assenyalar que, no obstant això, la cessió de l'IVA i els impostos especials es condiciona a l'assumpció

El nou model aprofundeix en la cooperació entre les CA i l'Agència Estatal de l'Administració Tributària

de la competència sanitària. També es dona capacitat normativa a les comunitats en el tram de l'esmentat 33 per cent, així com en els impostos ja cedits, amb determinades limitacions. Per altra banda, en els casos de l'impost de successions i donacions i de l'impost de transmissions patrimonials i actes jurídics documentats, les competències actuals de les autonomies en matèria de gestió i liquidació ja no seran exercides «per delegació» de l'Estat, sinó que les comunitats tindran plena capacitat de regulació en aquesta matèria. S'ha acordat estudiar en el si del Consell de Política Fiscal i Financera la possibilitat de cessió de capacitat normativa sobre el tipus d'imposició en l'impost sobre l'electricitat i l'impost sobre determinats mitjans de transport, amb uns llindars del 10 per cent en més o en menys sobre la tarifa estatal. En l'àmbit del finançament de la sanitat, es crea un fons de desplaçats i un mecanisme de compensació entre comunitats autònomes que permeti una coordinació adequada. En concret i per al cas de les Balears en particular, la nova fórmula de finançament autonòmic implica aquests avantatges. La xifra en el tram de les competències comunes a valors de referència de l'any 2002 suposa que l'actualització es farà segons l'evolució dels paràmetres tributaris, que s'espera que siguin més favorables a les nostres Illes que l'evolució mitjana dels ingressos tributaris a Espanya. Igualment, la quantitat de referència del finançament de la sanitat s'incrementarà en 14.887,3 milions de pessetes sobre la xifra de referència de 71.102,7 milions de pessetes (en pessetes de 1999). No obstant això, aquesta dada es podrà ajustar d'acord amb el que resulti de la negociació de la transferència sanitària, actualment en curs amb l'Administració general de l'Estat. S'assegura i es consolida en el seu valor actual la quantitat corresponent a serveis socials. L'assumpció i l'atribució a la nostra comunitat, a més del 33 per cent de l'impost

sobre la renda de les persones físiques, de l'IVA i dels impostos especials, permet reflectir en el sistema el pes de la població flotant a la nostra autonomia.

De la mateixa manera, la major capacitat fiscal de les Balears per comparació a la resta d'Espanya i particularment la més estreta elasticitat i sensibilitat dels esmentats tributs amb l'evolució de l'economia, permet preveure que les perspectives d'expansió en els pròxims anys són fonamentalment molt més favorables per a les Illes amb el nou sistema que amb l'anterior.

D'altra banda, la negociació també s'ha hagut d'afrontar des d'una anàlisi dels inconvenients de quedar fora del nou sistema, atesa la situació de precarietat en què estarien les Balears si haguessin decidit restar al marge del nou model. Les conseqüències immediates d'una decisió d'oposició al nou sistema haurien estat les següents: la reducció de la quantia del finançament a partir de l'any 2002, fins i tot per sota de la del sistema vigent; la impossibilitat d'accedir a l'assumpció de les noves figures tributàries d'imposició indirecta (IVA i impostos especials); la pèrdua de l'actual cessió del 15 per cent de l'impost sobre la renda de les persones físiques, i la pèrdua de les deduccions fiscals autonòmiques sobre l'IRPF actualment en vigor.

Però en el capítol dels desavantatges, també hem de deixar molt clar que les característiques del nou model mostren tot un seguit de limitacions per a les possibilitats de millora del finançament de les Balears

Malgrat que el procés desenvolupat per arribar a aprovar el sistema s'ha considerat com una negociació, en la pràctica s'ha tractat d'un debat molt desigual, amb una absoluta predominança de les posicions estatals. Un exemple palès d'aquesta afirmació ha estat la im-

posició per part del Ministeri d'Hisenda d'una regla de modulació, que ha impedit que els recursos per a la nostra comunitat autònoma poguessin créixer en el moment inicial de manera més ajustada, d'acord amb les variables

El nou model mostra limitacions per millorar el finançament

socioeconòmiques emprades en la determinació del finançament. Aquest retall ha estat aplicat a més d'una comunitat autònoma i ha creat una situació de tensió dins el Consell de Política Fiscal i Financera. Només el poder desigual de l'Estat li ha permès imposar una norma que es considera veritablement injusta.

Igualment simptomàtic és el condicionament de l'assumpció de l'IVA i els impostos especials a la disposició per part de la comunitat autònoma de la competència de sanitat, la qual cosa és evident que afecta en gran manera la negociació de la transferència.

En definitiva, podem afirmar que ha estat una negociació atípica i que en aquest context el Ministeri d'Hisenda i, per tant, el Govern d'Espanya, ha considerat que les Balears guanyaven massa com a resultat de l'estricta aplicació dels paràmetres del model.

La població flotant puja un 19,7% la xifra d'habitants per sobre dels residents.

El model aprovat es configura mitjançant tres subsistemes, un dels quals correspon a les competències en matèria de Sanitat.

D'acord amb l'estructura del sistema i només en competències comunes, a les nostres Illes els corresponia un increment de finançament del 35,96 per cent, que en xifres absolutes haurien estat 30.159 milions. Davant això, l'esmentada regla de modulació ha suposat que l'increment final sigui només de 9.193,7 milions, amb la qual cosa es produeix un retall de recursos de 20.966 milions en valor de 1999. En el decurs de les negociacions i

ven de l'aplicació objectiva dels paràmetres del model.

La nostra comunitat autònoma també esperava molt més d'aquest sistema de finançament perquè la nostra situació de partida era molt dolenta. El model es basava en la població de 1988, que a les Illes era de 679.452 persones, mentre que en xifres de 1999 les Balears comptaven amb 821.820 habitants. És a dir, el nostre arxipèlag registrava un increment espectacular del

20,95 per cent, enfront del 3,87 per cent del conjunt de totes les comunitats del model. Això vol dir que el creixement de

la nostra població multiplicava per poc més de cinc vegades l'increment mitjà de les autonomies esmentades.

A més, la nostra extraordinària població flotant, que té l'efecte de pujar la xifra d'habitants un 19,7 per cent per damunt de la quantitat de residents de dret, ens situa també molt per davant de la resta d'autonomies, ja que la segona en importància, Canàries, té només un 6,7 per cent d'elevació poblacional.

Les Balears registren un fort dèficit fiscal d'entre el 7% i 8% del PIB

davant aquesta injusta mesura, el Govern de les Illes Balears va proposar una modificació d'aquest sistema de compensació en el sentit de reduir-ne l'efecte sobre l'assignació dels nostres recursos. Era una iniciativa que plantejava un mecanisme alternatiu en un sentit sensat, realista i constructiu, però no va ser acceptada.

És evident que la nostra comunitat autònoma esperava molt més d'aquest sistema de finançament, atesos els resultats que es deriva-

La discontinuïtat territorial és en si mateixa font d'una major necessitat relativa de despesa pública i el fet insular suposa uns costos afegits en la prestació dels serveis públics i el finançament de les infraestructures.

Adicionalment, la deficiència de la nostra situació de partida es va evidenciar amb les xifres que va difondre el Ministeri d'Hisenda els dies previs a la convocatòria del Consell de Política Fiscal i Financera. D'acord amb les xifres del Govern central, les Balears ocupaven el darrer lloc de finançament per habitant. Amb 192.832 pessetes per persona, les Illes se situaven a la cua d'aquesta classificació. Però és que, a més a més, també la nostra posició relativa amb relació a la mitjana, del 84,15 per cent, ens col·locava a 15 punts de distància.

I això no és tot: la nostra comunitat autònoma també esperava molt més d'aquest sistema de finançament perquè les Balears registren un fort dèficit fiscal, que se situa entre el 7 i el 10 per cent del PIB regional, segons les estimacions disponibles.

És evident que la correcció d'aquest dèficit tan exagerat és un tema que no es pot resoldre ni únicament ni fonamentalment, ni tècnicament ni políticament, en el marc del sistema de finançament de les comunitats autònomes. Però, sens dubte, sí que hi té molta de relació, sobretot si consideram que la regla de modulació aplicada ara augmenta encara més la diferència. Per tant, és difícil afirmar que el nou model aprofundeix en la configuració d'un sistema de finançament autonòmic estable en què, amb independència de les diferències de detall, les comunitats se sentin còmodes, ja que almenys en el cas de les Balears encara hi ha assumptes fonamentals que, tot i els avanços, continuen ara com ara sense resoldre.

*Joan Mesquida és conseller d'Hisenda i Pressuposts del Govern de les Illes Balears.

Sentit de pertinença nacional i la balança fiscal entre les Balears i l'Administració central

GUILLERMO LÓPEZ CASASNOVAS/JOAN ROSSELLÓ

Curiosament, aquest és un tema que despertà l'interès de l'exconseller Forcadas –a qui es reconeixia, col·loquialment, el que es deia un vessant *batasuno* o independentista! Però ha estat recentment, coincidint amb el canvi del partit en el poder el 1999, quan els polítics illencs han presentat a l'opinió pública algunes dades sobre la balança fiscal de les Balears amb l'Estat espanyol. Tot i que en alguns casos els documents de les balances estan disponibles, encara que de forma molt restringida, en d'altres no tenim constància de la font a la qual s'han referit els polítics en les seves declaracions. Sí està disponible una estimació per part de J. A. Rosselló (1991) per al 1989-1990, en un document de treball de la Conselleria d'Economia i que s'ha continuat actualitzant fins avui, amb moltes febleses metodològiques. Finalment, Joan Mir ha matisat i revisat les xifres dels estudis esmentats.

Els informes en què es basaven les dades ofertes pels polítics han tingut una circulació molt restringida, per tant, els estudiosos i les persones interessades difícilment poden valorar-ne els resultats si desconeixen la metodologia i l'origen de les fonts utilitzades. En efecte, hi ha certa informació que resulta imprescindible i que només està disponible a l'Administració central, amb un accés que s'ha restringit molt des de 1996. Si a això hi afegim el fet que les xifres que han donat els uns i els altres han estat força disperses, tot fa pensar que les dades presentades i les declaracions dels polítics sobre aquestes s'hagin de considerar amb molta cura.

Això no fa, però, que no sigui cert,

com mostren altres estudis realitzats amb més rigor metodològic, que les Balears mantenen un important saldo fiscal negatiu amb Espanya. Tot i que els primers estudis rigorosos des d'un punt de vista metodològic daten de la primera meitat de la dècada dels 70, és recentment quan fins i tot des d'algunes institucions financeres s'ha estès la moda de l'estimació dels saldos fiscals. Això sense oblidar les jornades que s'han dedicat en el Parlament per debatre'n la problemàtica.

La disparitat de resultats és la característica fonamental de tots els treballs que s'han fet tant des de les Balears com des de fora. A la taula que acompanya aquest article tenim una mostra dels saldos fiscals obtinguts en diferents estudis i, com es veu, les xifres són força disperses, tot depenent de diferents alternatives metodològiques, que ara no vénen al cas.

L'interès creixent que els polítics de les Illes han mostrat en els darrers anys sobre les balances fiscals es dona en un moment en el qual l'Administració autonòmica, després del canvi de Govern el 1999, revisa les dotacions de recursos rebudes per finançar la transferència d'algunes competències –educació i carreteres en especial– i observa que els recursos rebuts són insuficients per cobrir els costos d'aquestes competències.

Simultàniament, es dona el fet que es negociava el nou model de finançament autonòmic i les comunitats autònomes (CA) buscaven arguments per millorar la seva posició financera. En resum, l'Administració autonòmica ha rebut o ha de rebre noves competències (les de sanitat sobretot) i pel que fa

Si bé les primeres dades que apareixen sobre el saldo fiscal de les Balears amb Espanya daten de començament dels 90, no és fins fa un parell d'anys que el debat ha tingut ressò als mitjans de comunicació.

Les Balears mantenen un important saldo fiscal negatiu amb l'Estat espanyol.

a unes quantes s'ha posat de manifest, primer, que els recursos transferits han estat insuficients, segon, que la qualitat dels serveis transferits està molt per sota dels serveis que l'Administració central donava a altres CA, la qual cosa exigiria que l'Adminis-

budes, que no són transferits des de l'Administració central i, per una altra banda, es mostra clarament (no tan sols a les dades ofertes per l'Administració autonòmica, el Consell Insular de Mallorca o "Sa Nostra", sinó també les dels diferents estudis realitzats per totes les CA) que les Balears són contribuents nets de recursos a l'Estat. Tot i la disparitat

tracció central, no tan sols no transfeix suficients recursos per satisfer les necessitats locals en matèria de serveis públics, sinó que prefereix que altres regions estiguin millor dotades i hi destinen, per això, part dels recursos recaptats a les Illes.

La contribució de les Balears s'ha utilitzat també per intentar activar el Règim Especial de les Balears, ja que tot i estar aprovat, continua sense estar dotat de recursos per desenvolupar-ne els continguts. Si l'activació del REB satisfés les demandes presentades pels col·lectius empresarials i socials de les Balears, a petició del Govern balear, com a estimació del cost d'insularitat, ben segur que el saldo fiscal negatiu que mantenen les Balears amb l'Estat disminuiria considerablement. Però difícilment s'hi arribarà, a aquestes xifres, perquè són poc creïbles.

Cal dir també que la utilització que n'han fet els responsables polítics no ha ajudat gaire que imperi el sentit comú. Així, s'han utilitzat els saldos fiscals per reclamar més recursos, però també per justificar la creació de figures tributàries, mesclant arguments de proteccionisme mediambiental amb l'objectiu recaptador dels nous tributs per suplir la manca de recursos públics. En canvi, no ens sembla que s'hagin utilitzat els resultats de les balances fiscals per plantejar una revisió del grau de solidaritat territorial que ha de tenir el model espanyol de finançament autonòmic. No es tracta de posar en dubte que aquells que gaudeixen de més recursos econòmics contribueixin a millorar el benestar dels més necessitats. En termes regionals, tots sabem i acceptem que des de les regions més riques surtin re-

El REB no està dotat de recursos per desenvolupar-ne els continguts

tracció autonòmica disposés de més recursos.

El saldo d'una balança fiscal no deixa de ser un argument molt útil per posar de manifest la contradicció evident que es viu a les Balears. Per una banda, es necessiten molts més recursos per finançar les competències re-

evident entre els resultats de saldos fiscals de tots els estudis realitzats, es posa de manifest que les Balears realitzen una aportació neta a l'Estat que està al voltant d'entre el 7% i el 12% del seu producte interior brut. Una lectura, simplista si es vol, que es pot fer d'aquestes dades és que l'Adminis-

Comparació de saldos fiscals de diferents estudis

1996	Milions de PTA	% VAB
A. Castells	-110.359	-6,9
E. Uriel	-160.427	-10,29
R. Barberán		
Estimació més favorable	-74.366	-4,6
Estimació més desfavorable	-265.654	-16,6
Conselleria d'Economia i Hisenda (1994)	-130.000	
J. Mir (1994)	-160.000	

FUNDACIÓ «SERVEIS DE CULTURA PER AL POBLE»

Per a la promoció popular de la nostra cultura estam al vostre servei
 Demanau informació a c/ Rubén Darío, 12, 5è-B
 07012 PALMA

Plaça Rosselló, 4A, 3r
 Tel. 971 72 33 56
 Fax 971 71 89 01
 07002 Palma (Mallorca)

- Plànols Topogràfics
  - Medicions
  - Replanteigs
- Fotografies Aèries
  - Verticals
  - Panoràmiques
- Publicitat Aèria
- Peritatges
- Valoracions
- Projectes Agrícoles
- Estudis Mediambient

curseos que vagin destinats a les regions amb més necessitats i menys recursos. Però una cosa és acceptar que s'hi ha de contribuir i l'altra contribuir-hi sense poder participar en la decisió sobre el quant, el com i la destinació de les partides afectades. Si bé el desacord en els volums estimats de saldos fiscals són dispars i això fa difícil poder parlar de xifres concretes sobre quina és o quina hauria de ser l'aportació de les Balears a l'Administració central, el reiterat saldo negatiu que mantenen les Illes podria fer-se servir per plantejar, en el marc del nou sistema de finançament, quina hauria de ser l'aportació de les Balears, decidida de forma objectiva i consensuada i no discrecionalment per l'Administració central. Aquest element, mai no reclamat per la resta de CA (amb l'excepció de Catalunya), es troba a la base dels models de finançament d'Alemanya, Canadà i Austràlia, entre d'altres. Haurem de veure com es tracta aquest tema en el nou model de finançament autonòmic.

Ara és quan hem d'introduir una contradicció notable en l'actitud de l'Estat espanyol. A la UE, el finançament del pressupost comunitari està clarament definit i es reparteix entre els països membres d'acord amb una sèrie de variables i criteris econòmics. Per altra banda, les transferències que rebrà cadascun d'ells es coneixen amb molta antelació (almenys les partides pressupostades), uns cinc anys. D'aquesta forma els saldos fiscals es poden calcular fàcilment (més complicat seria fer una balança fiscal). Això és així perquè els països funda-

dors varen deixar perfectament establert (si bé modificable amb les noves incorporacions i les noves necessitats) quin seria el criteri de solidaritat entre els estats. En canvi, aquesta claredat que reclama Espanya dins la UE mai no s'ha aplicat al model descentralitzat que es posa en marxa a partir de la democràcia i mai no s'ha reconegut explícita-

ment en els acords de finançament i s'ha deixat a la discrecionalitat de l'Administració central i al poder de negociació de les CA amb aquesta.

Una consideració final

La diversitat de valoracions que acaba rebent el saldo fiscal varia segons contestem la pregunta (i) de quins són els impostos que es paguen en una determinada comunitat i (ii) què fa acceptable políticament i *nacionalment* a) un nivell determinat d'agregació territorial dels fluxos fiscals per sota de l'Estat central i alhora b) no prou desagregat o concret per sota de la limitació anterior.

Atès que les recaptacions tenen naturalment una base individual (són els individus i les famílies els que paguen impostos), caldrà respondre, doncs, d'entrada, políticament i amb tota claredat, les qüestions anteriors. Tindria sentit fer una proposta d'anàlisi, com han fet alguns polítics en alguns indrets, de la balança fiscal entre diferents barris dintre d'una mateixa ciu-

tat? Plantejar aquesta qüestió hauria de semblar tan absurd com plantejar-se si un ciutadà no ha de pagar l'enllumenat d'un carrer en el qual ell no viu, perquè suposadament ell no se n'aprofita i, per tant, prefereix que li facin una plaça davant de casa amb

Els resultats de les balances no han plantejat la revisió del grau de solidaritat territorial

els seus impostos...

La valoració especialment té validesa també a les Balears, comunitat a la qual sovint el sentiment d'identitat (la resposta a les anteriors preguntes polítiques), al nostre entendre, no és prou clar en la percepció de la relació entre balança fiscal, autogovern i democràcia. A això, hi pot contribuir també un escàs sentit de pertinença *balear* per sobre de la realitat de cada illa. Els nostres dubtes en tot cas els pot esvaïr el pes del nacionalisme polític expressat inequívocament en les diverses opcions dels partits polítics de les Balears, fet per una base social prou majoritària i sòlida a favor d'un tracte fiscal de les Illes singularitzat i transparentat democràticament en les relacions fiscals i financeres que mantingui amb l'Estat espanyol.

*Guillem López Casasnovas és catedràtic d'Hisenda Pública de la Universitat Pompeu Fabra; coordinador del llibre Catalunya y España: una relación económica y fiscal a revisar, patrocinat per Òmnium Cultural, i director de La balança fiscal de Catalunya 1985-1998, encarregat per l'Institut d'Estudis Autonòmics de la Generalitat de Catalunya, 2000.

*Joan Rosselló Villalonga és professor d'Hisenda Pública de la Universitat de les Illes Balears; col·laborador de La balança fiscal de Catalunya 1989-1993, encarregat per l'Institut d'Estudis Autonòmics, i autor (amb Eugeni Aguiló) d'Els Fluxos Financers de les Illes Balears amb la UE, encarregat pel Parlament de les Illes Balears.

Les Balears realitzen una aportació neta a l'Estat que està al voltant d'entre el 7% i el 12% del seu PIB.

Sobre el finançament autonòmic: Catalunya i les Illes, comunitats ordinàries?

GUILLERMO LÓPEZ-CASASNOVAS I ALBERT CASTELLANOS

El nou sistema de finançament autonòmic suposa un determinat avanç pel que fa a la nostra autonomia financera, però també importants limitacions amb relació als recursos dels quals hauríem de disposar.

Considerant una perspectiva global de les hisendes autonòmiques, podem dividir les comunitats autònomes (CA) en dos grans grups pel que fa a les seves competències de despesa: per una banda, tindriem les comunitats amb un nivell competencial elevat (competències definides a l'article 151 de la Constitució) i les que tenen un nivell competencial reduït (article 143 de la Constitució).

Els diferents sistemes de finançament, però, no van en funció del nivell competencial de les CA. Aquest fet es fa difícil d'explicar des d'un punt de vista lògic. Entre les comunitats d'alt nivell competencial podem distingir les que tenen un règim comú de finançament (pràcticament igual que el de comunitats amb un baix nivell competencial), i les que es financen amb un finançament foral (País Basc i Navarra). Per tal de comprendre les diferències entre els dos sistemes de finançament, en descriurem a continuació els trets més bàsics.

El mirall basc

En primer lloc, per a unes comunitats que mantenen un fort sentiment nacional destaca l'empremta del règim foral en el finançament autonòmic, amb especificitats molt allunyades de les previstes per a la resta de comunitats, que sovint es miren en aquest mirall. Com a referència, a més, aquest ofereix una imatge mòbil, ja que el seu desenvolupament no satisfà tampoc les forces nacionalistes basques.

Això permet entreveure en diverses circumstàncies nivells d'autonomia fiscal més ambiciosos, que

l'Administració central a vegades concedeix com a resultat de la negociació política, després d'haver-los denegat com a tècnicament infactibles (per exemple, la transferència dels impostos especials sobre els hidrocarburs).

Aquests serien els seus fets estilitzats: El règim foral: País Basc/Navarra; ingressos impositius recaptats en l'àmbit foral i responsabilitat fiscal quasi total en el finançament de les competències transferides, i acord financer (quota) per als serveis que es mantenen encara sota responsabilitat estatal. (Les lleis són paccionades: si no hi ha acord per canviar-les per part de les dues administracions, continua el sistema vigent); i reserves dels experts respecte del grau de solidaritat interterritorial implícit en la quota i de la possibilitat de generalitzar un acord de les característiques anteriors al conjunt de les CA. En conjunt, el sistema foral permet un finançament per habitant superior en un 66% al de la resta de CA amb igual sostre competencial.

En resum, el concert foral permet una capacitat normativa, de gestió tributària, i així de finançament en despesa molt per sobre de la resta de comunitats i amb majors poders competencials: en total, entorn de dos terços de finançament addicional per càpita; trasllada a les comunitats forals un alt nivell de responsabilitat fiscal: per exemple, si baixa la recaptació dels tributs concertats, l'Estat no desplega xarxes financeres de seguretat o anivellament, i ofereix un mecanisme de finançament molt més transparent que el que correspon al règim ordinari: recaptació en origen de la majoria de tributs i contribució fi-

nancera o quota per als serveis que l'Estat pugui continuar subministrant als territoris forals, tot i que hi ha serioses reserves sobre la contribució que aquest suposa a la solidaritat estatal, la qual cosa fa que el sistema, tal com està formulat, no sigui generalitzable. La determinació de la quota segueix el percentatge de renda; però res no impedeix que si es redefineix la quantia de la quota, incorporant-hi contribucions a l'equilibri territorial, ens puguem trobar davant un mecanisme alternatiu de finançament autonòmic. Aquest podria cohesionar millor el nacionalisme amb la idea de federació espanyola comuna sota els principis d'un nou *pacte fiscal*.

En definitiva, mentre el sistema de concert foral estigui tan allunyat del tractament fiscal i financer de les altres comunitats històriques (en capacitat de despesa en resposta a una transferència competencial més àmplia), és difícil pensar en una solució financera estable per a la resta de nacionalismes existents al si de l'Estat espanyol.

Les comunitats històriques

En general, com dèiem, i exceptuats el País Basc i Navarra, les comunitats històriques, pel pacte constitucional assolit, acceptaren com a diferència bàsica reconeguda respecte de les comunitats de nova creació la que atorga l'article 151 de la Constitució de 1978; és a dir, una diferència tan sols en el ritme d'accés a un determinat sostre competencial: la que s'anomena *via ràpida* d'accés a les competències (a diferència de les CA de l'art. 143, identificades com les de *via lenta*). Al cap d'un temps, per una via o per l'altra, el sostre s'ha acabat igualant. Val la pena, doncs, interrogar-se sobre si la uniformització final a la qual el sistema comú porta és igualment satisfactòria per a totes. No pel fet exclusiu de la uniformització en si mateixa, del «*café para todos*», sinó un cop comprovada la molt diferent dinàmica social, sentiment d'identitat i vocació d'autogovern que es registra en el con-

junt de CA i que es reflecteix en el distint grau amb què es vol recórrer el camí de l'exercici competencial amb substantivat legislativa i plena autonomia.

El *sacrifici* del nacionalisme històric en l'acceptació d'un regionalisme nou majorment homogeni, gràcies als valors constitucionals inicials, sembla, doncs, que requereix un esforç, una volta assentada la democràcia espanyola, en justa correspondència, de reconeixement avui dia de diversitat per part de la resta de CA. Darrere de l'actual perfil d'ingressos i despeses de les CA *ordinàries* difícilment poden trobar l'expressió, en matèria financera i fiscal,

uns mateixos sentiments d'autonomia. El fet que per a algunes CA el nivell de competències assolit i el sistema de finançament sigui satisfactori, més enllà de la quantia (tots desitgen més subvencions estatals, és clar, sobretot a cost po-

Per a comunitats amb fort sentiment nacional destaca el règim foral

lític zero), no fa sinó mostrar aquella diversitat. Així, mentre unes CA busquen exclusivament la suficiència financera (capacitat de despesa a la comunitat), d'altres persegueixen l'autonomia fiscal (capacitat de definir la despesa de la comunitat). Per a aquestes últi-

Francesc Antich, president del Govern balear, i Jordi Pujol, president de la Generalitat de Catalunya, durant la visita del darrer a Palma el passat dia 7 de novembre.

mes, no es tracta tan sols de qui recapta els tributs o de com es territorialitza la despesa, sinó de qui regula normativament i gestiona els tributs i de qui determina efectivament les polítiques públiques per la banda de la despesa.

en les polítiques clau) amb les CA de l'art. 143 consolida així un *status quo* que la Constitució i el seu desplegament actual consolida, la qual cosa empeny en excés els partits nacionalistes cap a la revisió constitucional o a sortir directament

d'aquest marc referencial.

La descentralització fiscal des del punt de vista de l'autonomia financera en el règim

insolidària la quota, però no semblen disposats a canviar-la quan es configuren com a alternativa de poder (per exemple, el Partit Popular a la Diputació Foral alabesa).

Una valoració final

Un acord de finançament autonòmic és el resultat d'un compromís polític i, per tant, s'ha d'analitzar des de la perspectiva dels objectius de les formacions que les subscriuen amb voluntat i responsabilitat. Des d'aquesta òptica hem de reconèixer la importància i transcendència del compromís assolit el 27 del proppassat juliol, atesa la unanimitat de les parts signants. Excepció feta del PSM a casa nostra i del PAR a Aragó, només els partits sense actuals responsabilitats de govern a les diferents CA poden mantenir en coherència el seu desacord. Evidentment, a Catalunya, el PSC resulta un cas atípic (estrambòtic?).

Si avui l'objectiu de la força al Govern de la Generalitat i a l'Administració central espanyola era assolir un acord d'abast ampli que s'ajustés als interessos de totes les CA de règim ordinari, l'èxit s'ha assolit de manera notable. Li mancava per a l'*excel·lent* la durada (depenent de la forma jurídica amb què es doti finalment l'acord) i el compromís explícit de l'acceptació corresponent (l'inici de la crítica per revisar-lo), ja que es planteja sense data de caducitat!

Per a aquells que pensaven que la relació financera bilateral de les comunitats amb sentiment nacio-

La responsabilitat fiscal és, efectivament, risc financer

Com a resultat, mentre que les CA de *via lenta* s'alineen generalment amb el Govern central contra l'autonomia fiscal autonòmica, sota l'empata uniformista europea (recordau, però, que amb poca credibilitat per a les CA històriques, vist el manteniment de l'especificitat tributària foral, tal com hem comentat), d'altres pretenen un marc tributari més autònom de finançament, tot i al cost/benefici d'una major competència fiscal. De manera similar pel que fa a la pretensió sobre la definició de les polítiques socials autonòmiques: mentre algunes s'hi manifesten en contra amb el pretext dels perills de la pèrdua de cohesió nacional-estatal (basta veure l'últim *Informe 2000* del Consell Econòmic i Social sobre aquesta qüestió), d'altres afavoririen l'experimentació i la diversitat tot respectant un marc general de coordinació més que no d'uniformització.

La coalició d'interessos que suposen les voluntats del Govern central (de manteniment del domini

comú passa per una sèrie d'etapes. · 1986-1996. Transferència d'ingressos de determinats tributs (patrimoni, successions, transmissions per un import que no arriba al 10% dels ingressos). El 70% continuen essent transferències centrals.

· 1997. 30% dels ingressos per IRPF sobre base territorial (amb incidència marginal en el finançament i amb salvaguardes) i concessió de capacitat normativa en un $\pm 20\%$ sobre aquells.

· 2001. Ampliació de l'anterior sistema de transferències a una cistella d'imposts (renda personal, especials i generals sobre el consum), sense capacitat normativa o molt limitada.

La responsabilitat fiscal és, efectivament, risc financer. I per assumir aquest risc, es requereix una bona dosi de voluntat d'autogovern, que pot ser que no tinguin tots els ciutadans en les seves CA respectives. En això el concert basc és exemplar. Per cert, n'hi que des de l'oposició consideren

PAPERS PINTATS I PINTURES
Casa Domar Flores

ARTICLES PER A ARTISTES
VASES I MOTLLURES

SANT MIQUEL, 77 - Telèfon 971 72 14 83 - Fax 971 71 93 12
07002 - PALMA (MALLORCA)

Ses Puelles

Estudi
de
Perruqueria

Carrer de Navarra, núm. 3, 1r - 07003 - Palma - Tel. 971 71 80 37

nal notori (no ordinàries) amb l'Administració central era més adequada –ja que és impossible generalitzar un mateix sistema de finançament per a tot un conjunt de CA que tenen vocacions d'autogovern prou diferents–, l'acord és poc satisfactori. L'increment de la suficiència assolida ve llastrada en excés per la restricció inicial de satisfer interessos prou distints i allunyats d'una veritable vocació autonomista (el grau d'autonomia i responsabilitat fiscal que es vol assumir).

Si l'objectiu era desvincular cada vegada més el finançament del cost efectiu (o restricció inicial), lligar-lo a l'evolució d'una millor representació de la pressió fiscal (la cistella d'imposts) amb un cert automatisme en la seva evolució que la

sostregui de la tendència arbitrista de l'Administració central a l'hora de transferir recursos a les CA, estariem de nou davant d'un, relativament, bon acord. Però des d'una perspectiva d'aproximació al sistema de concert foral (els impostos es recapten i es queden allà on es cobren, i les lleis de quota són paccionades –expressió d'un determinat pacte

fiscal–), el sistema no fa passes significatives: els recursos assignats en els impostos indirectes importants continuen *vestint* realment una transferència (de la recaptació central, sobre la base de determinats paràmetres més o menys dis-

cutibles), i la capacitat normativa de les nostres comunitats continua encara molt lluny de la dels territoris forals.

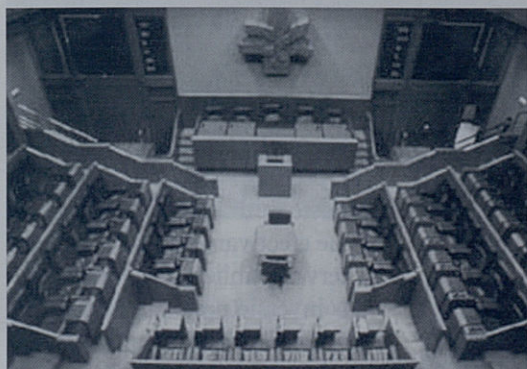
Si l'objectiu era aquest cop marcar nous espais diferenciats d'autonomia financera en els ingressos de

Un acord de finançament autonòmic és el resultat d'un compromís polític

les nacionalitats històriques, amb possibles impostos nous afectats o canvis en la pressió fiscal relativa a diferents tributs, l'acord és satisfactori. Per aquells que pensaven que el reequilibri del dèficit fiscal exigia abandonar el gradualisme, amb una acció que permetés una major suficiència sense incrementar la pressió fiscal dels ciutadans, l'acord és decebedor. Té poc impacte en el tancament del dèficit fiscal de comunitats com la catalana i la balear –almenys a curt termini–, crea nous fons garantistes gairebé *ad hoc* als interessos de diferents CA i continua transparentant molt malament el que han de ser diners justificables de la solidaritat interterritorial. En definitiva, podríem dir que de l'escala de múltiples graons per arribar a la plena autonomia fiscal i financera, els catalans i illencs n'hem recorregut ara dos o tres de cop: un èxit ben segur per a aquells que estaven acostumats a recórrer-ne com a molt un per quinquenni, però encara ens situa molt lluny als que continuem contemplant el sostre de la plena sobirania per a la qual ni tan sols hi ha, possiblement avui, *escala* constitucional.

*Guillem López-Casasnovas és catedràtic d'Hisenda Pública de la UPE.

*Albert Castellanos és professor associat d'Economia Aplicada de la Universitat Pompeu Fabra.

El règim foral (a la foto, el Parlament basc) permet una capacitat normativa, de gestió tributària i de finançament en despesa molt per sobre de la resta de comunitats.

Miguel Sanz, president del Govern de Navarra.

La inversió pública, el pitjor dèficit

JOAN MIR

Les Illes Balears pateixen el dèficit fiscal més alt de l'Estat. Els darrers estudis el situen en uns 150.000 milions de pessetes, però aquests estudis contenen uns biaixos a la baixa (no compten els impostos corresponents a la despesa turística) que, corregits, acostarien el dèficit real als 230.000 milions anuals.

Dit en termes de renda regional, el dèficit fiscal oscil·la al voltant del 10% de la nostra producció.

Aquest dèficit no és causat per una contribució desproporcionadament alta de la nostra economia a l'Administració central de l'Estat. La nostra contribució és la que marquen les lleis tributàries, i és, si de cas, una mica més baixa d'allò que podríem esperar, atès el nostre nivell de riquesa. L'economia oculta distreu alguns pagaments que, si no s'eludissin, farien el dèficit encara més elevat.

No: la desproporció del dèficit fiscal ve, exclusivament, del costat de la molt insuficient despesa de l'Estat a les nostres Illes. I aquesta despesa, com tot agregat, està constituïda per components que es comporten uns pitjor que d'altres. Com a regla general, podríem dir que, com

més discrecional és l'actuació de l'Estat, més ens perjudica. I allà on l'Estat pot actuar amb més discrecionalitat és en el capítol de les inversions que decideix cada any en el Pressuposts Generals. Segons les lleis actuals, l'Estat pot invertir així com vol i allà on vol. Per això, el comportament inversor és, també, el que serveix per aclarir les seves fil·lies i les seves fòbies regionals.

Les inversions regionalitzables de l'Estat es divideixen en socials (educació i sanitat) i productives (carreteres, ferroviàries, hidràuliques, portuàries i aeroportuàries). En les inversions socials, tot i que els illencs coneixem bé les mancances que hem de patir, la insuficiència queda dissimulada en les estadístiques pel fet de considerar només la població de dret, i no la real, que és la que efectivament han d'atendre els serveis públics; d'aquesta manera, la inversió per persona en ensenyament i en sanitat aparentment només és una mica inferior a la mitjana estatal.

És en la inversió productiva en què no es pot dissimular el maltractament de l'Administració central: en el quinquenni 1991-1996, per exemple, la inversió pública productiva, en termes per càpita, va ser de 17.662 PTA anuals de mitjana, mentre que els habitants de les Balears només en reberen 13.541, cosa que significa estar més d'un 23% per davall de la resta de l'Estat. El problema, però, és més greu pel fet que la inversió productiva, per la seva pròpia definició, s'ha de correspondre més amb el nivell d'activitat que no amb la població: si no es fa així, el creixement econòmic és frenat per la manca d'infraestructures adients. Considerat així, el nostre dèficit és encara més escandalós: en el quinquenni 1991-1996 esmentat, la inversió productiva de l'Estat va ser equivalent a un 1,19% del VAB es-

panyol, mentre que la que va arribar a les Balears va ser només el 0,74% del nostre VAB, cosa que significa un 38% menys d'allò que ens pertocaria. Aquest, el dèficit en inversió productiva, és el que més perjudica la nostra economia i el que més n'hipoteca el futur.

Si l'Administració central invertís a les Balears segons les nostres necessitats, el dèficit fiscal global no disminuiria gaire, ni, per tant, la

nostra contribució al finançament de la resta de l'Estat, però no patiríem unes diferències tan lacerants en serveis públics ni tindríem unes infraestructures que tanta competitivitat resten al sector productiu. I realment es tracta de quantitats minúscules: aproximadament el 3% de les quasi 300.000 PTA per illenc que anualment es queda l'Estat bastarien per mantenir en un nivell acceptable les infraestruc-

tures balears de propietat pública (encara que per recuperar el dèficit dels darrers vint anys són necessaris molts més recursos).

*Joan Mir és professor del Departament d'Economia i Empresa de la UIB.

EL MIRALL amb el suport de

GOVERN DE LES ILLES BALEARS

Consell de Mallorca

Van Gogh

Algunes de les

matisse

millors firmes en el

Cézanne

tractament de la llum.

FECSA

enher

Grupo Endesa

Acord de finançament autonòmic, una millora molt insuficient

ANTONI OLIVER

Quan es completi la transferència sanitària i entri el nou sistema totalment en vigor, les Illes Balears rebran uns 214.000 milions de pessetes anuals. És un punt de partida, encara que no del tot satisfactori. El nou model defuig el sistema de subvenció i lliga el finançament a la cessió de trams de determinats impostos. Aquesta cistella d'imposts dona una certa autonomia financera a les comunitats autònomes i les fa dependre més de la seva riquesa.

El finançament procedirà de la participació en els tributs cedits a les autonomies i que seran el 33 per cent de l'IRPF, el 35 per cent de l'IVA, el 40 per cent de l'impost sobre la cervesa, 40 per cent dels alcohols, 100 per cent de l'electricitat i 100 per cent sobre l'impost de determinats transports, fins a una participació en un total de dotze impostos.

La nova forma de finançament es farà efectiva l'any 2002, coincidint amb la transferència a les comunitats autònomes de la competència de Sanitat.

Tot i que aquest sistema suposa una millora respecte a la situació anterior, les condicions haurien pogut ser molt més favorables si s'haguessin tingut en compte les tesis defensades pel conseller d'Hisenda, Joan Mesquida.

Joan Mesquida assenyala que és molt interessant que es «reculli la població perquè les Balears han augmentat un 21 per cent en població segons el cens del 99, respecte al cens del 96, que va servir de base per a l'anterior acord de finançament de 1996». Recorda el conseller que «en el transcurs de les negociacions es va aconseguir que la variable poblacional tingués

el mateix pes a les comunitats històriques que accediren a l'autonomia per la via de l'article 151 de la Constitució i les del 143, com és el cas de Balears. Ara el pes de la població en el sistema de finançament és del 94 per cent en ambdós casos i abans per a les comunitats no històriques era només del 64. Això no obstant, el fet que la comunitat de Madrid hagués tingut un gran increment poblacional i que segons aquest acord hagués de rebre 134.000 milions de pessetes va fer que el Govern central consideràs que això descompensava molt el sistema i que s'havia de fixar una regla de limitació i, amb aquest límit, va fer que finalment els recursos per compensar l'increment de població fossin només d'onze mil milions, encara que la primera oferta va ser de tan sols cinc mil».

En opinió de Joan Mesquida, el sistema «d'agafar una cistella d'imposts àmplia és millor perquè permet una compensació i també s'ha d'avançar en la capacitat normativa sobre determinats impostos com poden ser el de matriculació i el d'electricitat».

Malgrat que el sistema actual de finançament vagi en el sentit d'una gestió directa de determinats impostos, hi ha altres posicions que sostenen que el que s'ha de fer és avançar per la via del concert econòmic, és a dir, assumir la recaptació de tots els impostos.

Pere Sampol, vicepresident del Govern de les Illes Balears i conseller d'Economia, així ho creu i assenyala que «el model de finançament, tot i que suposa una millora en el sistema i onze mil milions de pessetes més respecte al període anterior, no recull les demandes ni

L'acord de finançament autonòmic suposa per a les Illes Balears una millora respecte al sistema anterior, encara que en conjunt es jutgen insuficients aquests onze mil milions addicionals i 17.000 més quan s'aprovin les transferències de Sanitat que el nou sistema atorga a les Balears.

dóna satisfacció a les necessitats de les Illes Balears».

«Hem de tenir en compte —afegeix— que la població que ha servit per calcular la base del finançament, des de l'anterior sistema a l'actual, ha crescut un 21 per cent. I el nombre de tu-

d'Extremadura o de la resta d'Europa no tenen el mateix nivell de serveis públics que es té a la mitjana del l'Estat espanyol. Aleshores el finançament continuarà essent insuficient i no permetrà resoldre les mancances que tenim a les Illes Balears».

Mesquida: «El sistema suposa una millora amb relació a la situació anterior»

ristes que rebem anualment deu haver crescut un 35 per cent. Això significa que les Illes Balears tenen uns usuaris del serveis públics en potència que no reben el finançament suficient. Tots aquests ciutadans que aquests anys han vingut d'Andalusia,

«l'únic model que pot ser positiu per a les Illes Balears és el del concert econòmic, des de les Balears s'han de recaptar els impostos i pagar a l'Administració de l'Estat aquells serveis que l'Estat s'ha reservat i presta als ciutadans de les Illes Balears, més una quota

Cap a un concert econòmic

Per això, per a Sampol,

de solidaritat amb les regions més desafavorides. Qualsevol sistema que no prevegi la sobirania fiscal de les Illes Balears sempre serà perjudicial si es manté aquesta veritable sagnia econòmica, de més de dos-cents mil milions de pessetes anuals. Això tindrà unes conseqüències molt negatives per a les Balears».

Incidint en aquest tema, s'ha de tenir en compte que amb el nou sistema de finançament en pessetes per habitant les Balears està en la posició dissetena d'entre les comunitats autònomes, és a dir, la darrera amb 192.831 pessetes/habitant de finançament, mentre que la mitjana espanyola és de 228.283 i la primera comunitat en finançament per habitant és Navarra (641.000) i la segona, el País Basc (371.000), aquestes dues darreres amb el sistema de concert econòmic.

Segons un estudi que va fer el Partit Socialista de Mallorca (PSM), en el cas que a les Balears s'aplicàs un concert econòmic, les Illes podrien disposar de més de 550.000 milions de pessetes, és a dir, més del doble dels 214.000 que tenen amb l'actual sistema de finançament.

El dèficit fiscal de les Illes Balears es xifra en més de 300.000 milions de pessetes anuals, una quantitat que se'n va i no torna en forma de cap contrapartida a les Balears i que resoldria molts dels problemes de finançament que té actualment el Govern.

D'altra banda, Unió Mallorquina (UM) també es mostra molt crítica amb l'acord de finançament. Miquel Àngel Flaquer, conseller d'Economia del Consell Insular i portaveu del partit sobre aquests temes, destaca que «la valoració del nou sistema de finançament passa per una certa decep-

Joan Mesquida.

**Viajes
MARTEL S.A.**

**ESPECIAL CREUERS DESEMBRE,
NADAL I CAP D'ANY**

BARCELONA - MONTECARLO - ROMA - SICILIA - MALTA
SORTIDES: 02, 10, 23 I 30 DES DE BARCELONA
PREUS DES DE 75.900 - MÉS TAXES

CONSULTAR SUPLEMENT SORTIDES NADAL I CAP D'ANY

ESPECIAL COSTA CRUCEROS

19 DESEMBRE

MALAGA-CASABLANCA-TENERIFE-FUNCHAL

ARRIBADA A BARCELONA 26 DEC.

PREU 179.697 - MÉS TAXES (50% DESCOMPTE ACOMPANYANT)

8, 19, 30 GENER

BARCELONA-CASABLANCA-AGADIR-ARRECIFE

TENERIFE-FUNCHAL I MALAGA

PREU 197.999 - MÉS TAXES (50% DESCOMPTE ACOMPANYANT)

Informes i reserves: OMS, 50 B. Box 696 · 07003 Palma (Mallorca)
Tel. 971 72 38 42 · Fax 971 72 69 42 · <http://www.viajesmartel.com>

ció perquè en finançament per càpita estam a la cua de les comunitats autònomes, crec que aquesta negociació s'ha dut tan bé com ha estat possible, però ha estat desigual».

En la seva opinió, s'ha hagut d'entrar en un model de finançament que «continua discriminant les Balears» i destaca que «també hem trobat a faltar la veu dels nostres diputats a Madrid i del Ministre».

Segons Flaquer, «encara que hem rebut més doblers, la veritat és que passàs el que passàs només pensàvem que de cara al futur podríem millorar, i a partir d'ara una bona fórmula és omplir de contingut el Règim Especial de les Balears (REB) perquè l'Estat pugui fer-hi unes majors inversions», i afegeix que «a l'hora de pagar som de primera i a l'hora de rebre les contrapartides, de tercera, i a les Balears manquen bones carreteres, infraestructures, etc.».

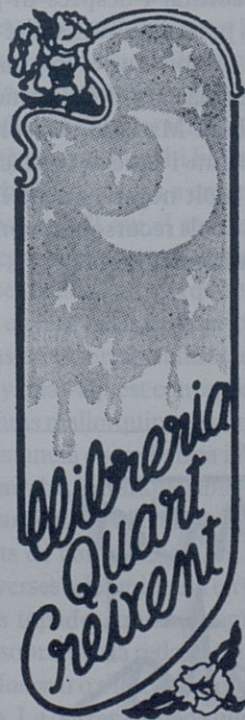
A l'hora de plantejar solucions, a Miquel Àngel Flaquer no li sembla malament el sistema de la cistella d'imposts. «La nostra proposta era basar el sistema en la cistella d'imposts, però corregint-ne alguns inconvenients. En primer lloc –des-

taca– la regla de modulació de la població, que ens ha permès tenir 11.000 milions de pessetes, però no els 17.000 que calculam que ens haurien correspost per increment de població». També creu que «en l'actual model no està compensada la insularitat, només

amb un 0,6 i això és ridícul» i en la seva opinió «tampoc no es fa cap referència a la població flotant i altres variables com a indicadors de qualitat de vida, a més de la població, etc.». En referència al futur més immediat, Flaquer creu que han d'estar ben do-

Pere Sampol.

LLIBRES DE TOTS
ELS PAÏSOS
CATALANS

LLIBRES INFANTILS
I JUGUETES

LLIBRES DE TEXT

DISCOS I CASSETTES

SERVEI
DE LLIBRES
ESTRANGERS

Carrer d'en Rubí, 5
Tel. 71 38 21
07002 Palma (Mallorca)

Pianos Can Garcias

Pere Josep Garcias

C/ Joan Maura, Bisbe, 10 - Palma (Mallorca)
Tel. i Fax: 46 20 16

**VENDA DE PIANOS
VERTICALS I DE COA**

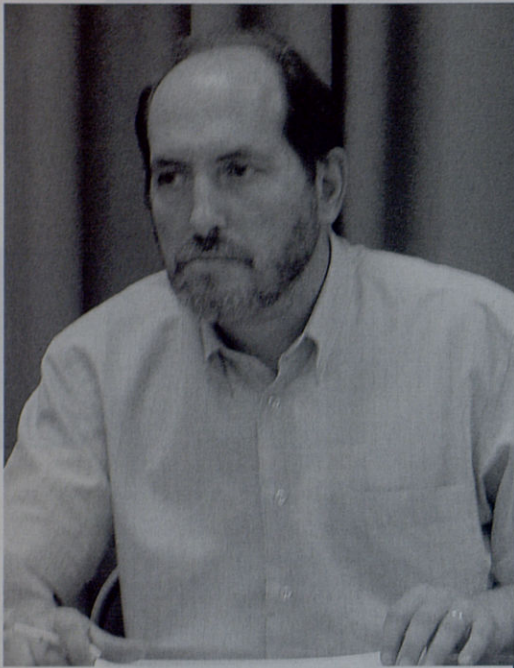
Primeres marques europees

BLÜTHNER • BÖSENDORFER • C. BECHSTEIN • FEURICH • FÖRSTER
FURSTEIN • GAVEAU • GROTRIAN-STEINWEG • HOFFMANN • IBACH
KEMBLE • KINGSBURG • OTTO-BACH • PETROF • PFEIFFER • PLEYEL
RAMEAU • RÖNISCH • RÖSLER • SAUTER • SEILER • SCHOLZE
STEINGRAEBER & SÖHNE • WAGNER • WEINBACH • ZIMMERMANN

Especialistes en pianos per a professionals i pianos d'estudi
El millor servei post-venda. Més de 50 anys d'experiència

AFINACIONS • REPARACIONS • RESTAURACIONS
LLOGUER DE PIANOS NOUS O RESTAURATS
INSTRUMENTS HISTÒRICS
(CLAVICÈMBALS • FORTEPIANOS • ORGUES LITÚRGICS)
PIANOS ELÈCTRICS • ACCESSORIS • TRANSPORTS

Pere Mascaró.

tades les transferències de Sanitat i en la seva opinió els 85.000 milions prevists «no basten per a res i hauríem d'anar cap als 115.000 milions i que no passi com amb les competències d'Educació, que es negociaren 40.500 milions i ara ja se'n pressuposten 54.000; abans d'assumir una transferència mal dotada, més val no assumir-la».

Un finançament suficient garantit

Esquerra Unida també es mostra crítica amb l'acord de finançament actual. Pere Mascaró, portaveu de la coalició en temes econòmics, considera que «el sistema de finançament representa una continuïtat respecte al model anterior, amb algunes millores, però que no dona resposta a les necessitats de les Balears. Aquest model no inclou cap sistema que garanteixi la suficiència de recursos i les Balears en surten especialment perjudicades. Per a un mateix nivell de competències, el finançament per càpita ha de ser equivalent i no ho és en aquest cas».

D'altra banda, en aquest nou acord «el concepte de solidaritat no és prou explícit, no especifica de manera clara quina és l'aportació solidària», i tampoc «ha volgut entrar en el tema dels finançaments locals i no fer-ho suposa una distorsió si no es debat al mateix temps el finançament local i l'autonòmic».

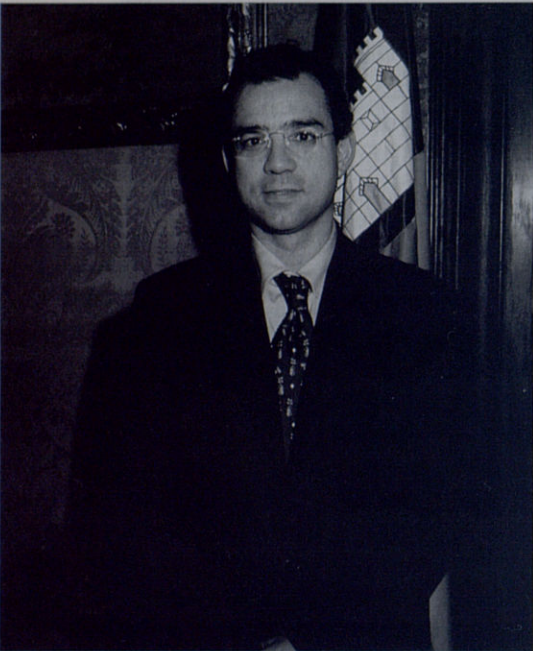
Pere Mascaró també troba que «s'ha de garantir la suficiència a partir d'uns recursos iguals i fixar un mecanisme de compensació que determini què ha de rebre l'Estat i negociar un sistema de càlcul objectiu».

Respecte a un possible model de quota, Pere Mascaró destaca que «no és exactament un model de quota el que defensam, que és un model bilateral, creiem que el model hauria de ser multilateral, això permetria donar transparència, que tothom rebés igual i que es quantifiqués quina ha de ser l'aportació a l'Estat».

Mascaró també destaca que «tot i que s'ha avançat en la cistella d'imposts, encara s'ha d'avançar més, perquè en cas contrari tornarà a ser aquest un model transitori» i es mostra partidari de negociar la cessió «d'altres trams i augmentar els impostos cedits».

En aquest sentit «una composició desitjable de la cistella d'imposts seria una participació del 40 per cent en l'IRPF, 30 per cent de l'impost de societats, 40 per cent de l'IVA i el cent per cent dels impostos especials», assenyalant el portaveu d'EU en temes econòmics.

A més d'aquests temes Mascaró destaca que en el cas de les Balears hi ha uns problemes afegits. «D'una banda —explica Pere Mascaró— el tema de l'ecotaxa, pel que representa de bloqueig per part de l'Estat d'una iniciativa d'una comunitat autònoma que vol exercir la corresponsabilitat fiscal, que el Govern central parli de corresponsabilitat i després hi posi traves no és presentable». També s'ha de tenir en compte que el Règim Especial de les Balears (REB) està, en opinió de Pere Mascaró, «absolutament paralitzat» i aquests dos factors incideixen molt negativament en el finançament i els recursos econòmics de la comunitat autònoma.

Àngel Flaquer.

erco
leta

Gianni Rodari

Infants de 0 a 4 anys
Ensenyament en català
Pedagogia activa
Grups reduïts
Servei de cuina

ARQUITECE BENNÀSSAR, 46
07004 PALMA - Tel. 971 29 90 86

erco
leta

Gianni Rodari

Remembrança de Gabriel Galmés

JOSEP L. ROSSELLÓ

La mort és... què és la mort, realment? Una sensació, un sentiment, una realitat? La relació d'un servidor amb la mort és molt especial des que, ja fa un grapat d'anys, dur-se'n una de les persones que més m'he estimat mai. I encara s'ha intensificat des que, fa molt menys temps, ha començat a emportar-se'n amics i coneguts si fa no fa de la meua edat o més joves encara. Quan se'n va, allà on sigui que se'n van, una persona major –un vell en diríem si poguéssim ser políticament incorrectes–, et sap greu, és clar, però acabes dient que al cap i a la fi és llei de vida. Però quan qui mor és un jove –defineixi jove–, el que et queda és una sensació de no pot ser. I en el meu cas, aquesta impotència, que no és altra cosa, es tradueix en un rebuig mental a admetre aquesta mort i, en conseqüència, a topar-me més vegades que no voldria pensant en l'absent com si no ho fos. No us ha passat mai veure una cara que creieu coneguda pel carrer i adonar-vos que és la d'aquell amic traspassat ja fa mesos? O topar-vos amb aquell cotxe tan característic que us pensàveu que no n'hi havia d'altre, i torbar uns segons a entendre que no pot ser ell qui el condueix? He conegut i conec molts escriptors. Potser massa i tot, perquè en aquest país en fem massa, d'escriptors. En el cas de Gabriel Galmés, des de la llunyania –aquest concepte que per a alguns mallorquins ens suposa que la distància entre Palma i Manacor és gairebé infranquejable– la nostra amistat s'afermava en molts punts de coincidència, en llargues converses telefòniques i en escadusseres topades, quasi sempre a Palma, sobretot a la redacció del *Diario de Mallorca* o a llocs de trobada obligada. La darrera vegada que vaig tenir ocasió de veure i parlar amb en Biel va ser en una d'aquestes cites obligades, al Born de Palma, a la dar-

rera Fira del Llibre. Un servidor ja tenia notícia de la greu malaltia que assetjava l'escriptor. Per això, quan a començament de maig li vaig trucar a ca seva, per tal de convidar-lo a ser a la Fira per signar llibres, no estava gaire convençut que acceptàs. Però em va dir que sí, i a mi em va semblar que amb il·lusió. Quan ens topàrem al Born, en Biel duia el cap embolicat amb un mocador i, a sobre, un capell d'aquests que en diuen, em sembla, panamà. Tot plegat li donava un aire com de corsari del Carib, o de contrabandista d'aquells de principi de segle passat, per diversos les costes del Ponent mallorquí. I tanmateix en Biel venia amb el seu somriure habitual, el que li marcava els seus característics clots a les galtes, un tret físic ben coincident amb el seu humor, irònic i permanent. Em va comentar que es trobava relativament bé, que tenia dies millors i pitjors. Que s'esforçava a llegir, però que, en canvi, la seva capacitat de concentració no li permetia d'escriure. Després la nostra conversa es va diluir en tertúlia compartida amb Biel Mesquida i José Carlos Llop. Tot un luxe de tertulians. Era just vint dies abans que em donassin la notícia que en Biel era mort, que aquells dies pitjors havien guanyat i finit. En Biel i un servidor ens havíem conegut fa uns tretze anys, crec recordar que arran de la publicació de la seva primera novel·la, *El rei de la casa* (Quaderns Crema, 1988), que a mi em va servir per recuperar el llibre anterior de relats, *Parfait amour* (Quaderns Crema, 1986), que en el seu moment se m'havia passat per malla. Tenint en compte que, potser per pura vagància, m'agraden més els relats que no les novel·les, entendreu que *Parfait amour* sigui un dels meus preferits entre els llibres de Gabriel Galmés. Tanmateix, crec que la seva darrera novel·la, *Una cara manllevada* (Qua-

derns Crema, 2000), haurà estat la seva literatura més reeixida. I dit això, afegiré que va ser amb la novel·la anterior, *El rei de la selva* (Quaderns Crema, 1997), amb la que més m'he divertit. La irònica lucidesa sempre present en Gabriel Galmés esdevé, en aquest cas, un sarcàstic bisturi que dissectiona sense pietat una societat artística ben reconeixedora. Entre el protagonista d'*El rei de la selva* vaig identificar més d'un dels personatges i personajillos que passen per les senderes de la vida cultural nostrada. Quan Gabriel Galmés va començar a col·laborar a les pàgines d'opinió del *Diario de Mallorca*, li vaig demanar un dia, a la vella redacció del carrer de Bonaire, per què els escrivia en espanyol. «Perquè he decidit que vull ser popular», em va respondre, burleta. «I per ser popular, t'ha d'entendre molta gent», afegí. «Idò escric en anglès, tu que pots», li vaig replicar, fent broma de la seva condició de llicenciat en Filologia Anglesa. Avui, aquest conjunt de breus articles esdevenen una anàlisi ben vitenca del que han estat els darrers anys en aquest petit país. Seria bo que algú tingués cura de recuperar-los perquè pervisquin més enllà de les hemeroteques. I no cal que sigui cap de les nostres institucions culturals públiques, embolicades com estan sempre amb afers de més alta transcendència.

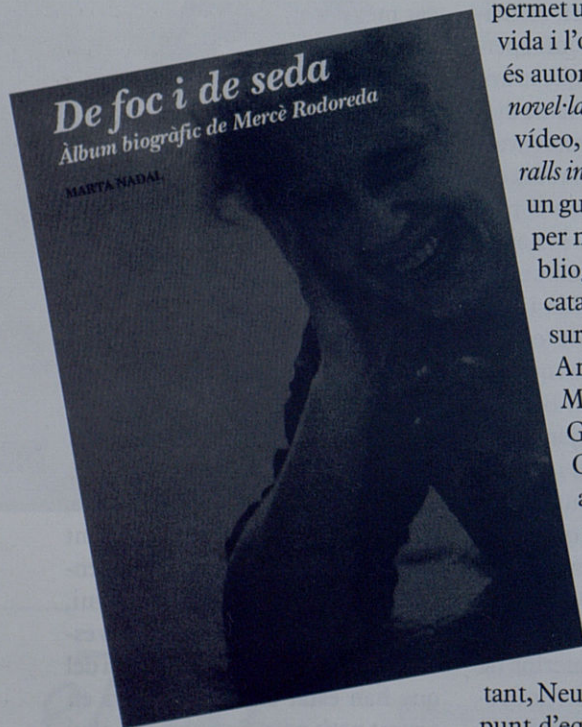
Semblança

Un àlbum biogràfic de Mercè Rodoreda

PERE ROSSELLÓ BOYER

Notes literàries

De foc i de seda,* de Marta Nadal, va néixer com un encàrrec de la Fundació Mercè Rodoreda per commemorar el quinze aniversari de la mort de la novel·lista catalana. Nadal, que ha pogut aprofitar l'abundant material fotogràfic i documental dipositat a l'Institut d'Estudis Catalans, ha hagut d'afrontar el repte de construir, amb un format diferent, una nova biografia de l'autora de *La Plaça del Diamant*. Actualment circulen diverses biografies de Mercè Rodoreda, que duen per títol el nom de l'escriptora, elaborades per Mercè Ibars (1991; reeditada amb el subtítol d'*Un retrat*, 1997), Montserrat Casals (1991; subtitulada *Contra la vida, la literatura*) i Carme Arnau (1992). A més, hi ha una magnífica guia didàctica, que permet un recorregut global per la vida i l'obra rodorediana, de què és autor Llorenç Soldevila: *Una novel·la són paraules* (2000); i un vídeo, *Mercè Rodoreda. Els miralls interiors* (1992), bastit sobre un guió de Carme Arnau. Això, per no citar l'extensíssima bibliografia sobre l'escriptora catalana, entre la qual sobresurten els estudis de Carme Arnau, Joaquim Molas, Maria Campillo, Marina Gustà, Neus Carbonell, Carles Cortès, etc. Així, aquest llibre corria dos perills: un, que no aportàs res nou i, dos, que el material gràfic acabàs banalitzant el contingut del l'obra. Això no obstant, Neus Nadal ha sabut trobar el punt d'equilibri adient car, per un costat, *De foc i de seda* és un magnífic complement de les biografies ja existents —les quals, podríem dir, «il·lustra»— i, per un altre, ens presenta un revelador joc de relacions entre l'obra rodorediana i la documenta-

ció existent, ja sigui estrictament visual (fotografies, dibuixos, pintures, etc.) o textual (cartes, poemes, entrevistes, retalls de premsa, etc.). Precisament, el mèrit principal del llibre està en el fet que posa en relleu aquesta interrelació, ja que en Mercè Rodoreda sempre trobam un lligam entre vida i obra, tal com Carme Arnau va subratllar fa anys a *Introducció a la narrativa de Mercè Rodoreda* (1979).

El lector de *De foc i de seda* s'adona tot d'una de l'abundància de fotografies de Mercè Rodoreda. Són freqüents les imatges dels escriptors preses en els darrers decennis. Però no oblidem que quasi fins als anys seixanta no es va popularitzar l'ús de les «màquines de retratar». La majoria de persones nascudes a les primeres dècades del segle xx només disposen d'unes poques fotos d'infantesa. Nogensmenys, tenim una generosa col·lecció d'imatges de la minyonia de Rodoreda i podem resseguir pas a pas l'evolució del seu rostre des dels primers anys fins a la vellesa. Marta Nadal ens diu que, a la nostra novel·lista, li plaïa esser fotografiada; això és, volia oferir una imatge de si mateixa als altres, amb la qual cosa pretenia ocultar la seva autèntica personalitat. És, de fet, el que la nostra escriptora va fer tota la vida amb la literatura: el rerefons autobiogràfic dels seus llibres mai no és absolut i les seves protagonistes només són ella en una petita part. És cert que Rodoreda parteix de vivències pròpies, però sempre les transforma per tal que tinguin una vida autònoma. A *De foc i de seda*, per exemple, descobrim com pren de la realitat noms per als seus personatges de ficció o com espais reals, objectes i persones s'incorporen, després d'un procés de transformació, al seu univers de ficció. De la mateixa manera,

* Marta NADAL: *De foc i de seda. Àlbum biogràfic de Mercè Rodoreda*. Barcelona: Edicions 62, Fundació Mercè Rodoreda, Institut d'Estudis Catalans, 2000.

sembla haver-hi un procés de teatralització del seu «jo» que, vist des del distanciament que implica veure's com si fos un altre, s'acaba convertint en un personatge amb vida pròpia. Potser la clau d'aquest procediment ens la donen les fotografies de la seva infantesa. Es tracta d'uns retrats –tant els d'ella com els de la resta de la família– plens d'artificiositat, en què abunden les disfresses i les poses exagerades. És a dir, pur teatre. Aquest art de la representació es perllongarà tota la vida; però es perfeccionarà i es farà cada vegada més subtil, tal volta perquè Rodoreda s'arriba a convertir en el personatge que ella mateixa ha creat. En aquest sentit, la fotografia presa al restaurant del Club Nàutic de Palma l'any 1967, que fixa l'encontre amb Llorenç Villalonga, és molt il·lustrativa: hi veiem dos actors que sobretot fingeixen cordialitat en una situació que sabem que els resultava indiferent, sinó incòmoda.

L'estructura de *De foc i de seda* ve imposada per la biografia mateixa de Mercè Rodoreda. El llibre es divideix en cinc grans capítols o apartats, bastits sobre cinc etapes vitals (infantesa, joventut, plenitud, maduresa i vellesa), que es corresponen amb els diversos espais on l'escriptora va viure (Sant Gervasi, Barcelona, França, Ginebra/Barcelona, Romanyà). Curiosament, però, la precisió d'aquesta divisió no coincideix amb l'elaboració de la seva obra, que sembla tenir l'epicentre en el final dels anys cinquanta i l'inici dels seixanta, quan es gesten alhora obres tan importants com *La Plaça del Diamant*, *Mirall Trencat*, *Flors de debò*, *La mort i la primavera*, etc. La primera part, «Una arcàdia a Sant Gervasi 1908-1921», recull una valuosa informació sobre el món familiar de Mercè Rodoreda: les figures de l'avi Pere Gurguí, de la mare Montserrat Gurguí i, més tard, de l'oncle –i futur marit– Joan Gurgí, són essencials per comprendre la personalitat i l'obra rodorediana. Les seves biògrafes ja hi han incidit prou. El món de la infantesa li va proporcionar els elements més importants de la seva novel·lística.

Marta Nadal titula «Una mena d'amor 1921-1939» el segon apartat del llibre, tot al·ludint la novel·la de Cèsar-August Jordana, que és esmentada a *Aloma*. Aquí podem resseguir els començaments de la jove escriptora que, a més d'*Aloma* (1938), publica quatre novel·les immadures (*Sóc una dona honrada?*, 1932; *Del que hom no pot fugir*, 1934; *Un dia en la vida d'un home*, 1934; i *Crim*, 1936), que després refusarà. És una jove Rodoreda que s'inicia en el periodisme i que rep un consell extraordinari del director de *La Rambla*: «El que vostè ha de fer, abans que escriure, és viure» (p. 74). El pes de l'experiència vital és el que sobretot separa aquestes novel·les inicials d'*Aloma* (1938), la primera obra que dona per vàlida, tot i que trenta anys més tard la sotmeti a la reescriptura. Igualment, aquest capítol ens permet observar unes pàgines d'un dietari de joventut (molt citat per Montserrat Casals), algunes de les primeres col·laboracions a la premsa, la participació en la «literatura de guerra» amb el conte *Els carers blaus*, així com un article sobre la seva assistència al Congrés del Pen Club a Praga.

La tercera part, «La fugida 1939-1954», es refereix al difícil moment de l'exili. Hi podem veure imatges del Mas Perxés (Alt Empordà), on passà en direcció a França; de Roissy-en-Brie; de París; etc. Bona part d'aquest període és conegut per les cartes que Rodoreda va trametre a Anna Murià. És curiós que coneguem força bé alguns episodis d'aquesta època, com la fuga de París el 1940 amb Antoni M. Sbert i altres quan es produí la invasió alemanya, que va donar lloc al conte *Orleans, 3 quilòmetres*; mentre que altres fets siguin poc coneguts, com la malaltia de què fou operada a Llemotges durant aquests anys de postguerra. La relació tortuosa i plena de dificultats amb Joan Prats (Armand Obiols) s'explica alhora per les circumstàncies familiars d'ell i per les sospites –no exemptes de fonament– i la tendència d'ella a autoturmentar-se. La dedicació a la pintura, tot imitant Klee i Miró, i a la poesia, que dona lloc a una ama-

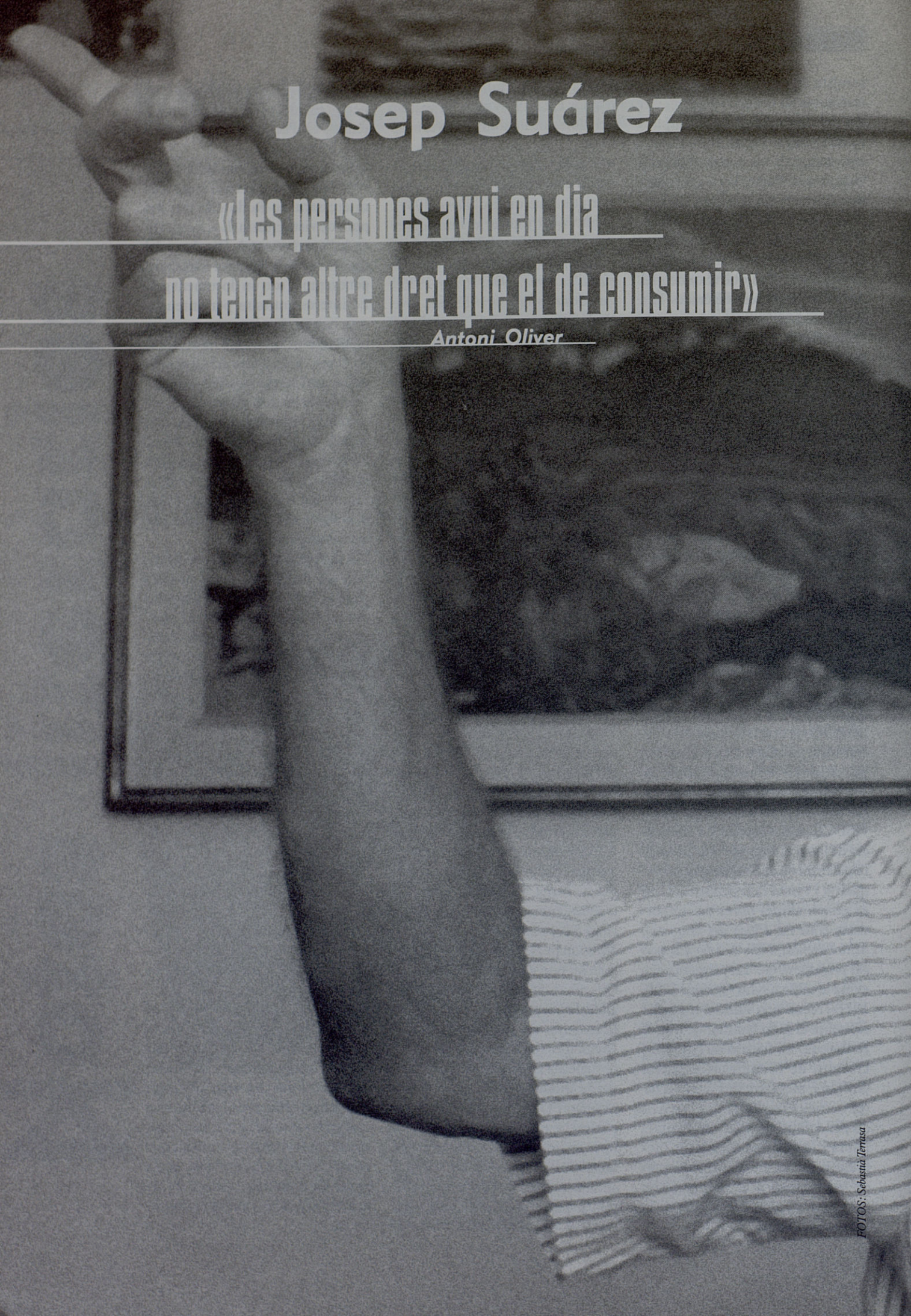
ble relació epistolar amb Josep Carner, omplen aquest període de parentesi en l'activitat de Rodoreda com a narradora.

«Estrangera, a Ginebra 1954-1972» recull els documents de l'etapa més interessant de Rodoreda des del punt de vista creatiu. Les fotografies de l'apartament de Ginebra i del pis del carrer de Balmes a Barcelona, per exemple, són un document gràfic interessantíssim per entendre com i on escrivia la nostra escriptora. Els esborranys, amb retocs i correccions, de *La Plaça del Diamant* i de *La mort i la primavera* ens fan comprendre la intensa elaboració a què sotmetia les seves novel·les, així com la participació de Joan Prats. Però, sens dubte, el que té un gran interès són les cartes que es creuen Mercè Rodoreda i Joan Sales, que algun dia haurien d'esser objecte d'una acurada edició.

Finalment, a la darrera part del llibre, «A Romanyà, entre plomes d'àngel 1972-1983», constata un cop més l'estret lligam entre l'espai on va viure els darrers anys i l'ambient recreat a les seves obres. La màgia de la natura de Romanyà de la Selva coincideix amb la creació d'un univers primitiu, ple de ressons esotèrics i misteriosos, que apareix a *Mirall trencat* i culmina a *Quanta, quanta guerra...*, *Viatges i flors* i *La mort i la primavera*. És interessant observar com algunes imatges ens revelen com la novel·lista escriu les seves obres: per exemple, el fitxer de personatges que va elaborar per redactar *Mirall trencat*, que contrasta amb el breu esquema de *Quanta, quanta guerra...* S'hi reflecteix també la breu tasca teatral de l'escriptora i alguns dels reconeixements dels darrers anys.

Més que un llibre-objecte, *De foc i de seda* és una eina complementària que ens permet acostar-nos millor al món humà i literari de Mercè Rodoreda. És, tal com Joaquim Molas la qualifica en el pròleg, una «biografia visual», a la qual poden accedir tant els entesos com els que només admiren la que fou, per a molts de nosaltres, l'autora de les millors novel·les catalanes del segle xx.

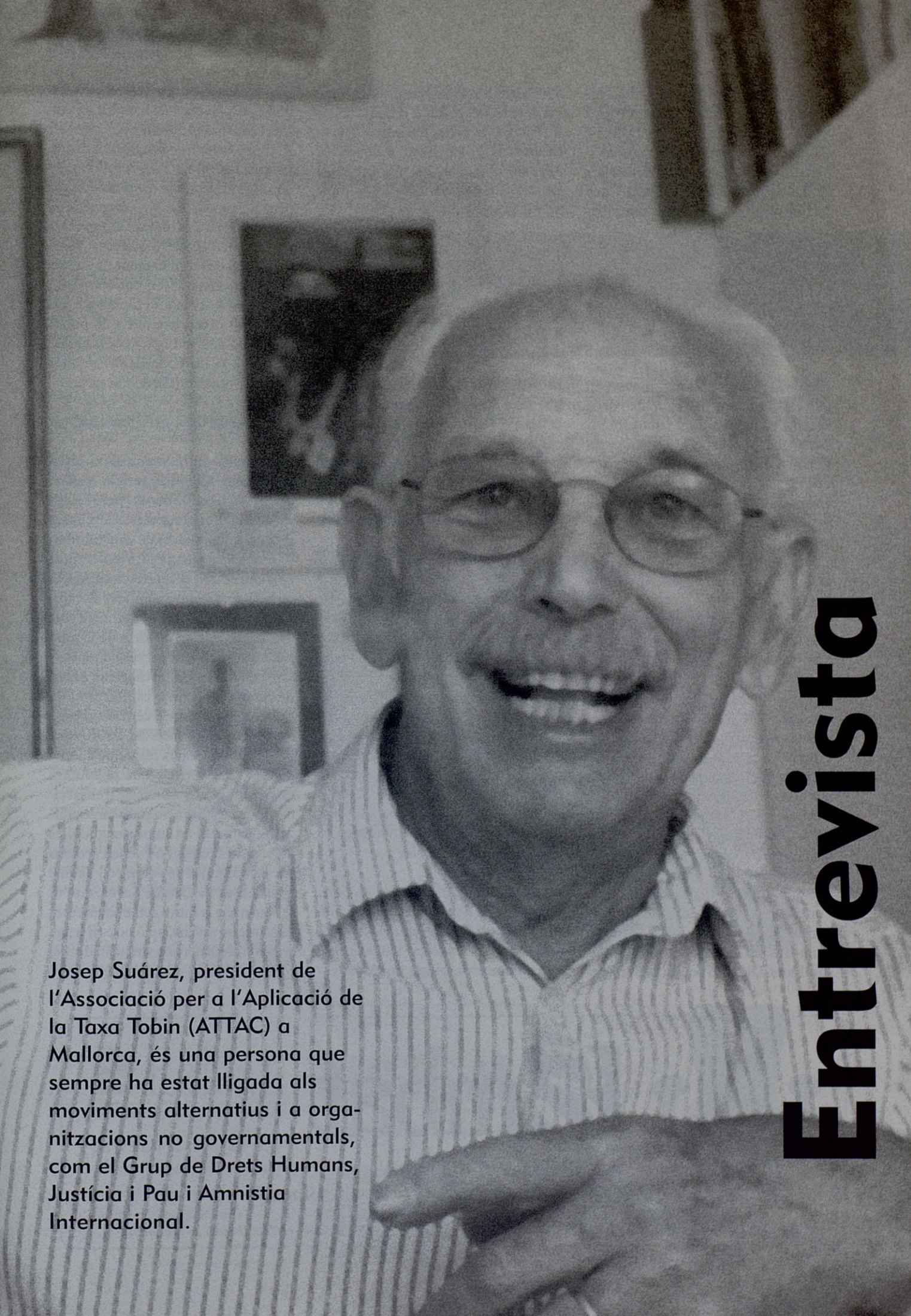

Josep Suàrez

«les persones avui en dia
no tenen altre dret que el de consumir»

Antoni Oliver

Josep Suárez, president de l'Associació per a l'Aplicació de la Taxa Tobin (ATTAC) a Mallorca, és una persona que sempre ha estat lligada als moviments alternatius i a organitzacions no governamentals, com el Grup de Drets Humans, Justícia i Pau i Amnistia Internacional.

Entrevista

Nascut a Barcelona fa seixanta-vuit anys, va ser elegit president d'ATTAC a Mallorca. Aquest moviment vol que s'apliqui un impost en les transaccions canviàries i amb aquests doblers ajudar els països del Tercer Món. Josep Suárez posa en relleu les conseqüèn-

s'ha arribat a l'aberració que el que compta és la capacitat d'endeutar-se de la gent. Jo he fet feina tota la vida en un banc. Antigament, si un senyor anava a demanar, per exemple, un crèdit, se li feia un estudi i un dels apartats que s'havia de posar era a

veure aquest senyor quin signe extern de riquesa tenia, un cotxe, etc. Ara el signe extern de riquesa és

«El signe de riquesa és la capacitat per endeutar-se»

cies de la globalització, d'un món en què els ciutadans no tenen cap dret, excepte el de consumir, i que està basat en el capital especulatiu i no productiu, l'ocupació és cada vegada més una ficció i els empresaris ja quasi han aconseguit tenir empreses sense treballadors. El somni de tots els empresaris.

—Com neix el moviment antiglobalització?

—La fecundació del moviment, el perquè, jo el situaria en el moviment zapatista, que va començar essent un moviment guerriller, encara que es veu que aquesta no n'era la idea fonamental. Els zapatistes deixen posteriorment les armes i fan un plantejament en què, no és que demanin ajuts per als indis, sinó que els considerin ciutadans. Un indi ha de ser un ciutadà normal i corrent de Mèxic. El moviment zapatista va encertar amb el fet que va donar rellevància a la persona. A partir d'allò hi ha un moviment en què la gent s'adona que han substituït els nostres drets com a ciutadans per un paper de només consumidors. Dintre d'aquest pensament

la capacitat d'endeutar-se, els deutes que tens. El banc demana si està endeutat, té targetes de crèdits, té béns per endeutar-se, pot consumir, en definitiva. Ara tenir deutes és una garantia.

—Si ets pobre ningú no et fia un duro.

—Si no tens deutes, no hi ha res a fer. Les persones només compten com a consumidors. Després, tenim que els polítics no han estat a l'alçada de les circumstàncies i han segregat els nostres drets. Només existim com a consumidors i, si per una casualitat t'augmenten el sou, és perquè hi ha estocs sense vendre i se'ls ha de donar sortida, perquè consumeixis més, no perquè siguis més feliç. És perquè a vegades convé que hi hagi més doblers en circulació per consumir.

—Quines altres característiques té aquest món globalitzat?

—Hi ha altres entitats com el Fons Mundial, el Banc Mundial, el G8, l'Organització Mundial del Comerç, que són *lobbies* que no tenen ningú que els controli, ningú no els ha vo-

tat, i al cap i a la fi, a un polític, qualcú l'ha votat, però els dirigents d'aquestes organitzacions han pervertit el fi d'aquestes institucions, la majoria de les quals es varen crear per donar estabilitat econòmica als països europeus en reconstrucció després de la Segona Guerra Mundial. Quan es va aconseguir l'objectiu que Europa es recuperàs econòmicament, aquestes organitzacions varen canviar i ara estan descontrolades i fan el que volen. Ens trobam que hi ha un poder que no ha elegit ningú, que en aquest sentit no és un poder legítim. Després s'ha substituït la democràcia.

—En principi tothom és lliure, però...

—Tothom és lliure, estam en un món de llibertat absoluta, però la realitat és que no hi ha llibertat, perquè només hi ha dret a la protesta i els únics drets que tens són el de consumidor. També ha passat una cosa molt espectacular i és que el capital mundial, fa quinze anys, estava compost de capital real en un vuitanta per cent, és a dir, hi havia una majoria de capital productiu i un vint per cent d'especulatiu. Ara la cosa s'ha capgirat, ara hi ha un deu per cent de capital productiu i un noranta per cent de capital especulatiu. També s'ha de dir que l'era informàtica ha fomentat l'especulació financera perquè possibilita que es puguin fer milers de transaccions i s'ha arribat a un punt tan esquizofrènic que hi ha empreses que elles mateixes es compren i venen accions per fer-les pujar de valor, etc. També hi ha el cas de George Soros, que va fer un atac a la lliura i ell mateix reconeix que no està bé, però no és il·legal. Això ha arribat a una situació, dins el món occidental, que revela que no va

Embat
Llibres

PEDAGOGIA - PSICOLOGIA - CIÈNCIES SOCIALS

bé. A tot el món àrab també hi ha una inestabilitat i també ha fet sortir una situació que ha provocat la consciència de la gent: més que un nou ordre mundial, el que hi ha és un nou desordre mundial.

—Quan s'articula tot aquesta consciència com a moviment?

—ATTAC neix l'any 97 arran d'un editorial que va publicar l'any 1997 Ignacio Ramonet a *Le Monde Diplomatique*, en què demanava l'aplicació de la taxa Tobin, i això s'ha estès com una taca d'oli, sobretot a França i a diversos països europeus. A Mallorca el moviment també s'estén, i això que a Mallorca la gent és més tranquil·la, quasi apàtica pel que fa a aquests temes. Moltes vegades sempre som els quatre de sempre els qui estam enmig. Al desembre de l'any passat vàrem muntar ATTAC i hi ha molta gent que s'hi ha anat apuntant, hi ha 56 persones que cotitzen i un centenar de persones interessades que demanen informació, que volen que els expliquin aquests temes. A Menorca hi ha gent interessada i a Eivissa també. He fet xerrades a diversos pobles, no hem anat a cercar ningú i tenim més de cent persones preocupades per aquest tema. Això vol dir que hi ha gent que s'ha convençut que s'ha de posar una mica d'ordre en aquest assumpte, encara que sigui començant pel dret a la protesta.

—Més de 300 economistes han signat un manifest a favor d'aplicar la taxa Tobin. Podríeu explicar què és la taxa Tobin.

—Tobin va concedir una entrevista dient que aquesta taxa no era així com

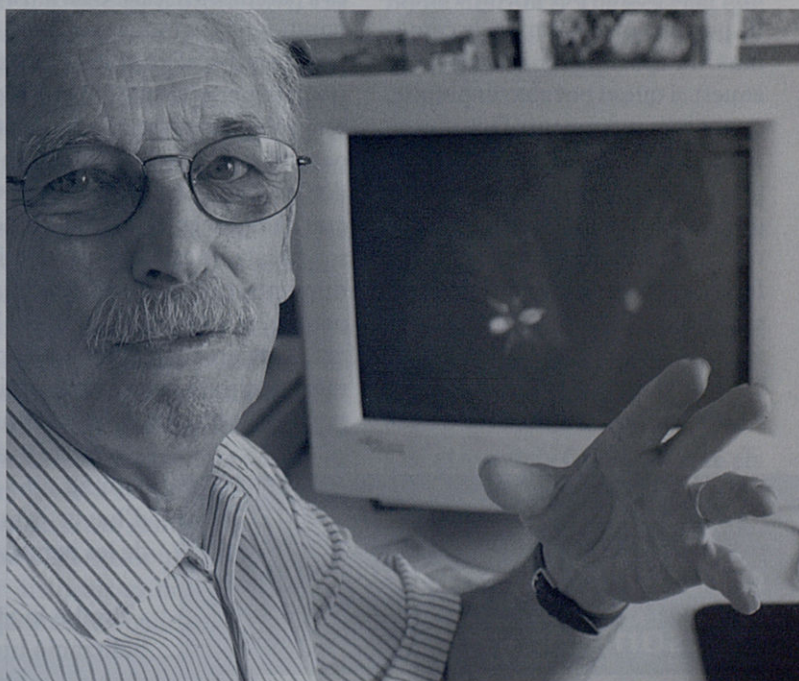
s'havia d'aplicar, es desmarcava. Deia que aquesta no era la seva idea. ATTAC no vol ser una organització, vol ser un moviment, que és molt diferent, perquè ser una organització requereix tota una jerarquia i això s'ha d'evitar. Vol ser un moviment de ciutadans i després ve el tema de la taxa, que és una taxa a les transferències canviàries i que aquesta

recaptació es destini a ajudar els ciutadans i especialment els països del Tercer Món. Es poden obtenir cada any dos-cents cinquanta mil milions de dòlars i amb això s'acabaria en poc temps el deute extern d'aquests països i se'ls podria ajudar molt. La idea primitiva va ser de Keynes, que ho va

idear per posar una taxa sobre els interessos, però després Tobin, que era d'aquest cercle keynesià, va idear que fos sobre les transaccions canviàries per donar estabilitat a les monedes i evitar les grans especulacions monetàries. Encara que es pot aplicar a al-

«Ara hi ha un 10% de capital productiu i un 90% d'especulatiu»

tres operacions especulatives, i s'ha de tenir en compte que el vuitanta per cent del capital mundial és especulatiu. Es tracta d'una taxa molt baixa, però mitjançant la qual s'obtingrien bastants de doblers perquè és fan milions de transaccions cada dia, perquè a través d'Internet es pot jugar a

Roldan

Cream espais per conviure

Eusebi Estada, 66 - 68 · 07004 Palma

Tlf.: 971 763 666 - Fax: 971 763 667

Internet: <http://www.roldan.es>

E-mail: roldanib@roldan.es

CULTE AL COS

- Disseny
- Ergonomia
- Durabilitat

Orell i Calmarí - Tel. 971 290 922

la vegada a totes les borses i els mercats del món, és a dir, el capital es mou a la velocitat de la llum. És una taxa petita, per gravar a aquella persona que en un dia fa centenars de moviments i especula, a aquest sí que el pot afectar perquè, quant més moviments faci, més se li grava. Això és un gra d'arena en una gran maquinària, no destruiria el sistema, només frenaria determinades especulacions i faria que els països pobres tinguessin uns majors recursos econòmics.

—Amb un any d'aplicació s'aca-

«És un temps perillós per a tot allò que no és pensament únic»

baria amb el deute del Tercer Món.

—És que es mouen dos bilions de dòlars diaris i, efectivament, es podria pagar una part important del deute.

—Quins governs s'han mostrat a favor d'aplicar la taxa?

—Com a governs, cap, la veritat, perquè els governs estan a les ordres dels qui tenen doblers i, per

tant, no volen posar impostos als qui tenen doblers. D'altra banda, bona part del capital especulatiu és a paradisos fiscals. Una altra reivindicació és que desapareguin els paradisos fiscals, que ara amb motiu dels atemptats de Nova York ja estan començant a ser qüestionats, perquè sembla que Bin Laden té doblers a aquests llocs. ATTAC vol que desapareguin aquests paradisos fiscals, encara que per motius diferents, és clar. Hi ha dificultats perquè, per exemple, circulin les persones, en canvi el capital es pot moure en totes les direccions, això també s'ha d'acabar. Si hi ha lliure circulació del capital, n'hi ha d'haver també de les persones.

—També la globalització incideix en el pen-

sament únic, en la imposició d'una ideologia liberal que fan creure que no té alternativa.

—En primer lloc, crec que globalització és una paraula mal emprada, no és tant globalització com mundialització. La globalització sí que du al pensament únic i a la cultura única. Però crec que hem de parlar de mundialització, que fa referència a altres coses i que dona idea de pluralitat.

—Quina activitat té aquest moviment?

—Va néixer també el Fòrum de Porto Alegre, que es farà cada any i que es crea amb la idea de fer altres fòrums a tot el món. A Gènova també es va crear un fòrum i ara, quan hi hagi alguna reunió d'aquests organismes econòmics internacionals, s'aniran creant fòrums alternatius. Veig que aquest moviment agafa força i fa concebre una esperança en el sentit que es poden arreglar algunes coses. Cada vegada hi ha més consciència de lluitar contra aquests grans poders. La veritat és que a vegades sembla que aquests grans poders no són tan grans, això ho han fet creure. Qui hauria dit dia deu de setembre que dia onze hi hauria aquest atemptat i tomarien les dues Torres Bessones? Això demostra que hi pot haver coses inesperades, el capital és sensible a moltes coses i ara s'ha vist. El capital, aquests darrers anys, augmenta beneficis a força de fusions de grans empreses i d'acomiarar personal. Com que no poden pujar els beneficis ni produint ni especulant, augmenten beneficis acomiant milers de persones. Ara les empreses el que fan és disminuir dràsticament les despeses. Cada vegada que s'anuncia que se n'aniran al carrer milers de treballadors, les accions de les companyies pu-

gen. Tot empresari procura complir una llei que jo diria que és divina en el món del capital i és tenir zero de despeses i màxim de beneficis, aquest és el principi bàsic, assumeix algunes despeses, i quan encara troba que hi ha massa despeses, acomiada treballadors i només mantén els treballadors que no es pot treure de damunt, perquè seria ideal l'empresa sense treballadors, que ja s'està aconseguint. Perquè hi ha empreses que contracten la producció a Taiwan, als països del Tercer Món, amb condicions laborals d'absoluta explotació i misèria. Exploten els infants, és lamentable.

—Cada vegada hi ha més consciència sobre aquesta situació.

—Això s'ha denunciat moltes vegades. Ara hi ha bastants de llibres que parlen d'aquests temes, des de l'*Informe Lugano* de Susanne George fins a altres publicacions. També es poden trobar moltes pàgines sobre aquest tema a la xarxa. A poc a poc es pren consciència de tot això. Pepa Roma també ha escrit un llibre de denúncia, sobretot de les condicions en què treballen les dones en el Tercer Món, en unes condicions infrahumanes. És un llibre que denuncia aquesta situació amb personatges ficticis, però basat en gent real. En aquest cas és la dona la protagonista del llibre, però aquest llibre inclou també un apèndix de totes les organitzacions de tot el món que es dediquen a l'antiglobalització i el

treball en favor dels drets humans. És a dir, també es divulguen aquestes idees gràcies a la globalització, a Internet, en què hi ha la revista d'ATTAC, *El grano de arena*, que inclou molts d'articles especialitzats sobre aquests temes. Hi ha hagut un debat entorn d'aquests temes.

—Sembla que determinats governs volen criminalitzar aquests moviments antiglobalització.

—La prova la tenim aquí mateix, a l'Estat espanyol, on *okupes* i ETA són el mateix. Jo consider molt important el moviment *okupa*, que toca el punt feble de la propietat privada, que és d'ordre diví. Els *okupes* són un moviment molt perillós per als qui defensen aquest concepte asocial de la propietat privada. Ara volen criminalitzar el moviment *okupa* i alerta que també fiquin el moviment antiglobalització en el mateix sac que els terroristes, etc. A la manifestació de Barcelona va quedar clar que els qui havien fet desastres varen ser policies, no vull dir que no n'hi hagués dels altres, però hi va haver policies amb la cara tapada que estavellaren cadires contra els aparadors de les botigues. Infiltrar gent en aquests moviments i manipular-los o provocar disturbis és molt fàcil de fer. Aquesta criminalització és preocu-

pant i perillosa i ara amb aquesta nova situació mundial, més. En aquest moment corren temps perillosos per a tot el que no sigui el pensament únic. Amb l'atemptat de l'onze de setembre les coses s'han posat encara pitjor, perquè

«Els mitjans de comunicació són una peça clau de la globalització»

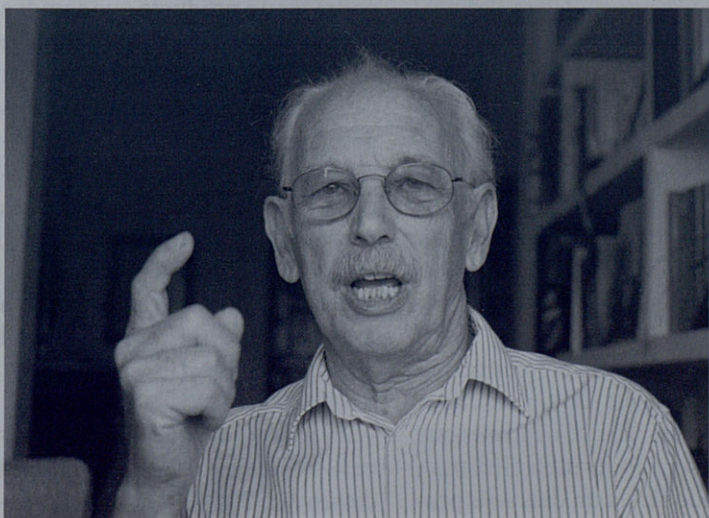
ho volen criminalitzar i manipular tot. Ara a la televisió han mostrat unes imatges de palestins alegrant-se dels atemptats i són imatges de l'any 91 quan la invasió de Kuwait. I aquestes imatges serveixen després per fer comentaris per manipular l'opinió pública. Això ho ha descobert una persona que tenia les anteriors imatges gravades i se'n va adonar.

—En tot aquest procés els mitjans de comunicació no són contrapoder, sinó que són una peça més del poder.

—Formen part de la globalització, donen les imatges i les informacions que vol el poder.

—És el que deia Chomsky, que els mitjans de comunicació s'entenen com un model propagandístic no informatiu.

—Mira si el món està desgavellat que—en el cas per exemple del tema del futbol, que és un esport, un espectacle—el propietari dels millors diaris americans comprava equips anglesos per no pagar drets de televisió. Abans al Mallorca hi jugava gent d'aquí, ara hi juga gent de pertot, el propietari no és d'aquí i tot es contempla com un gran espectacle. Els mitjans de comunicació entren en aquest món del poder, de l'espectacle, i són una peça essencial d'aquests processos de globalització perquè incideixen a fabricar el consens necessari que convé a les elits de poder.

Irene Mestre Massot

«Volem que els treballs dels alumnes tinguin relació amb el món real i que no siguin utopies»

PEP MINJESA

Irene Mestre Massot, directora de l'Escola Superior de Disseny de les Illes Balears, juntament amb la resta de l'equip directiu d'aquest centre públic té com a repte posar en funcionament en els pròxims quatre anys el primer centre de l'Estat espanyol que ofereix a l'alumnat la possibilitat d'aconseguir la titulació oficial de dissenyador en les especialitats de disseny gràfic, de productes, d'interior i de moda.

La trajectòria professional d'Irene Mestre es caracteritza per la fusió de les seves grans passions, el dibuix i la biologia. La seva afecció per dibuixar la va *mamar* de ben petita a través del seu pare, dibuixant i aquarellista, mentre que el coneixement dels éssers vius és producte dels estudis universitaris. Afecció i formació han confluït en la consecució de la seva plaça de funcionària com a professora de dibuix i en el disseny de paisatges.

—El nostre entorn és de disseny?

—Avui en dia la gent encara no sap diferenciar allò que és de disseny d'una cosa que és simplement un objecte. Tot i això, la nostra vida quotidiana està envoltada de disseny. Darrere de qualsevol objecte o imatge hi ha tot un procés projectual que conté els components formals, d'utilitat, estètics, i tots aquells que siguin adients per assolir la finalitat desitjada. Per tant, el disseny, podríem definir-lo d'una manera molt simple, és la relació entre una forma i una funció determinada, tota la resta d'elements són afegits.

—Socialment no s'assimila un producte massiu conceptual amb un tipus de persona esnob de classe mitjana-alta?

—Sí que passa això, però circumscrit a una sèrie de productes i dissenyadors. El que ocorre és que hi ha dissenyadors molt elitistes, i quan s'adquireix un dels seus pro-

ductes, pagues el seu nom més que no uns materials i una concepció en concret. De totes maneres, el gran públic cada vegada va assumint més aquest fet, a l'igual que incorpora a la seva llar i al conjunt d'elements personals components innovadors, però que no deixen de ser funcionals i de crear benestar. Només hem de pensar en cadires, aixetes, rajoles, joies. Molta gent se'n fot, del disseny, però la fórmula d'Ikea a Mallorca, amb una relació qualitat-disseny-preu, és molt més assequible que segons quina de més tradicional; i ha estat un gran èxit de públic i vendes.

—El gran públic entén el disseny?

—Jo crec que sí. Tota la vida s'han dissenyat productes amb una finalitat determinada. De totes maneres, no s'ha d'oblidar que cada producte va dirigit a un determinat públic, que té aquesta sensibilitat concreta. Tanmateix, mai no es podrà fer un producte que agradi a tothom, la qual cosa no lleva que hi hagi molta comèdia al voltant dels grans dissenyadors i els seus dissenys. Com és el cas del tamboret de tres potes dissenyat per Mariscal, no n'hi ha cap que circuli, perquè tots queien.

—El dissenyador disposa de la mateixa llibertat que qualsevol altre artista plàstic?

—Els artistes plàstics elaboren peces úniques, mentre que el dissenyador ja preveu que hi hau-

rà una producció industrial de la seva creació. El disseny fabrica peces repetitives. El dissenyador no pot fer el mateix que un artista, és a dir, allò que voldria, atès que par-teix d'un estudi de mercat previ.

–Fins fa poc temps la figura del dissenyador ha estat desenvolupada pels professionals de cada un dels sectors productius?

–Pràcticament quasi tota la gent que es dedicava al disseny eren arquitectes o procedents d'altres arts plàstiques. La figura del dissenyador pertanyia a aquelles professions de tipus generalistes que tenien una formació molt àmplia.

–L'Escola Superior de Disseny de les Illes Balears apostarà per l'especialització?

–Sí, tot i que amb la nova titulació de dissenyador en una de les tres especialitats que oferta en aquests moments l'Escola Superior de Disseny de les Illes Balears [gràfic, de productes, d'interiors, mentre que la de moda s'incorpora d'aquí a poc temps], equivalent a una diplomatura universitària, encara no n'ha sortit cap al carrer. La primera promoció de dissenyadors serà una realitat l'any 2004. A més a més, ens arriba informació des del Ministeri d'Educació per convertir els estudis de disseny en llicenciatura a través d'una futura llei orgànica que regularà tots els ensenyaments artístics.

–Quina és l'especialitat més sol·licitada pels joves illencs?

–La branca més demandada és el disseny gràfic, però aquest fet és fruit d'una moda dels alumnes i a la vegada del mercat, ja que les empreses han apostat fort per potenciar la seva imatge corporativa: webs, embalatge, etc. Sens dubte, el disseny gràfic és el més difícil i complicat, atès que és el més conceptual. Només tens dues dimensions per plasmar les teves idees.

–Heu arribat a qualche tipus d'acord amb institucions públiques i privades per promocionar els vostres alumnes?

–Tenim el suport del Centre Tecnològic de la Fusta de Manacor per rellançar el disseny de mobles. En les pròximes setmanes ens reunirem amb el vicepresident del Govern i conseller d'Economia, Indústria i Comerç, Pere Sampol, per impulsar les nostres relacions i tirar endavant projectes de manera conjunta. Amb organitzacions de l'empresa privada encara no hem iniciat cap tipus de contacte. El nostre desig és que els treballs dels nostres alumnes tinguin relació amb el món real i que no siguin tan sols utopies. Malgrat això, no ha estat possible accelerar i augmentar els contactes amb el món laboral, perquè només fa un any que està en funcionament l'Escola Superior de Disseny de les Illes Balears, la primera d'aquest tipus

a l'Estat espanyol. Encara no hem tancat el projecte d'educatiu de centre i volem implantar-hi ja la quarta modalitat, el disseny de moda.

–Quina quantitat d'alumnes atén aquest centre?

–Al voltant dels quatre-cents, amb una ràtio de quinze alumnes per aula. Malgrat que semblin pocs alumnes, ha de ser així, perquè no n'hi pot haver més. L'ensenyament del disseny ha de ser molt personalitzat.

–Els homes cursen més estudis de disseny que les dones?

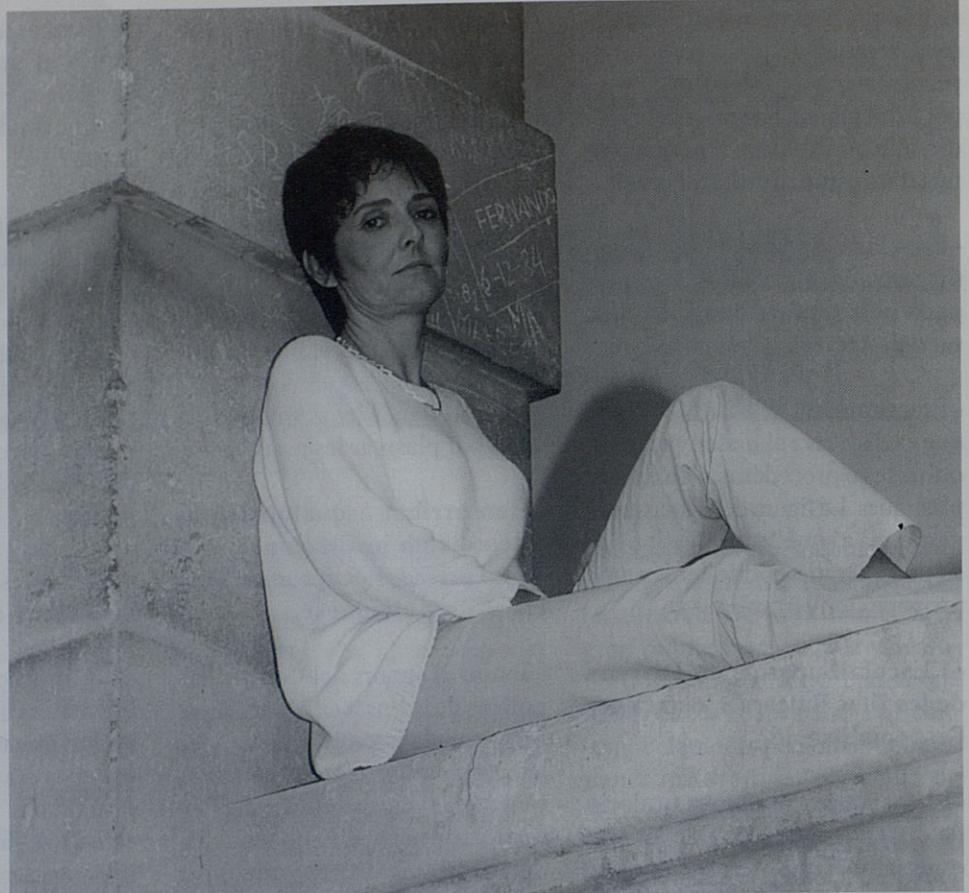
–No, tot al contrari. El major nombre d'alumnes de l'Escola Superior de Disseny són dones, però tal com passa a la resta d'estudis que s'ofereixen actualment a l'Estat espanyol. També és veritat que, de dissenyadores de renom, n'hi ha poques.

–Els futurs dissenyadors balears, on tenen el seu futur laboral a l'arxipèlag o al Continent?

–Pot estar tant a les Illes com a fora. Cal subratllar que a les Balears hi ha estudiants de disseny que fan feina fora de l'arxipèlag. Els trenta dissenyadors de mitjana que es llicenciaran a l'Escola tindran la sort de sortir al mercat laboral amb un títol oficial.

Irene Mestre vol consolidar les quatre modalitats de disseny que oferirà l'Escola Superior de Disseny de les Illes Balears.

–L'equip directiu de l'Escola Superior de Disseny, quines metes us heu marcat i en quin termini de temps?

–La idea bàsica és consolidar les quatre modalitats de disseny que oferirà l'Escola Superior de Disseny de les Illes Balears. Això ja és un gran repte, perquè aquest tipus d'ensenyament és deficitari, fruit de la seva personalització. L'altra fita consisteix a donar una projecció exterior a l'Escola, la qual cosa no s'havia fet fins ara per una qüestió de temps i de prioritats. Volem muntar una exposició sobre els dos segles d'història de l'Escola.

Molts carrers de Palma tenen el nom de persones que han estat professors innovadors de l'Escola: Ricard Ankerman, Faust Morell, entre molts altres. Hem estructurat els espais de tal manera que volem convertir una sala immensa que tenim al vestíbul en sala d'exposicions permanent en la qual s'alternarien mostres d'alumnes amb les de professors de l'Escola i de l'exterior. D'aquesta manera volem tenir el nostre centre educatiu en contacte amb l'exterior. Intentarem enllestir aquesta tasca en els pròxims quatre anys, és a dir, entre els anys 2001 i 2004.

–Amb quin pressupost comptau per tirar endavant tots aquests projectes?

–L'Escola Superior de Disseny no pot funcionar amb els mateixos barems que un institut d'ensenyament de secundària, que tenen trenta-cinc alumnes per aula i que no tenen les mateixes despeses que un alumne nostre. Actualment, el nostre pressupost oscil·la entre els vint-i-cinc i els trenta milions anuals.

25è ANIVERSARI

1976-2001

GRÀCIES

PER COMPARTIR

AMB NOSALTRES

LES VOSTRES AVENTURES

**ES
REFUGI**

Via Sindicat, 21 (pati interior)
Palma

Tel. 971 71 67 31

Fax 971 71 85 97

refugi@detallsport.es

Molt camí fet. Molt futur per endavant.

Catalunya,
Parc Digital

316.000
milions en recerca
al 2004

Administració Oberta
de Catalunya

Portal educatiu
edu365.com

65.000
empreses noves
els últims 3 anys

Hem posat en marxa milers d'idees que ens porten endavant. Hem decidit que aprendre ja no té límits. Hem obert els ulls per veure un món nou. Perquè anem avançant per un camí ple d'iniciatives que ens portarà a un futur més pròsper. Un camí on tots tenim molt per viure.

Molt per fer
Molt per viure →

Generalitat de Catalunya

www.gencat.es

El bosc de Conques

GASPAR VALERO

Carretera de Puigpunyent a Galilea (PMV 1032, km 8,800) – cases de Conques – comellar des Pou – font de s'Om – ses Casetes – el pou des Bosc – moleta des Burotell – el pou des Bosc – carretera de Puigpunyent a Galilea

Orientacions de camí

El camí de Conques parteix de la carretera des Capdellà a Puigpunyent per Galilea (PMV 1032, km 8,800), a l'esquerra pujant des de Puigpunyent cap a Galilea, a la contrada anomenada es Pins Vessos (deformació de *vers*). Una fita o escopidor assenyala «Conques. 1425». Dos minuts d'asfalt, amb un marge alt a la dreta, ens deixen en un entreforc; el camí de l'esquerra condueix a les cases velles de

Conques.

Les cases de Conques

La possessió de Conques era en època islàmica l'alqueria Caprida. El 1285, ja coneguda amb el nom del Palmer, la comprà Guillem des Brull. El 1361, apareix a nom de Berenguer Vida, també propietari d'Ortoluig. El 1425 l'alqueria fou venuda per Berenguer Vida a Ramon sa Fortesa. En l'estim de 1578 el Palmer apareix conjuntament amb la Granada; ambdues possessions eren de Pere Nét i es valoraren en 50.000 lliures. El 1728 era propietat de Guerau Descatlar. L'any 1789 era del capità Antoni Barceló, com ressenya J. de Berard: «Conque. Grande predio. Huerto y agua. Del Excmo Barceló». El 1818 era

d'Onofre Barceló. Segons l'*Amillaramiento* de 1855, la possessió era de Joan Barceló i Brondo. L'Arxiduc, cap a 1880, diu que Conques té «esplanada frontal i aljub coronat d'altiu merlet piramidal i pedrís perimetral... Presenta una clastra empedrada i amb dues pilastres». El conjunt fou declarat BIC el 25 de juny de 1985. Actualment, les cases es troben dividides en diversos habitatges, molt reformatos.

La façana principal de les cases té dues plantes d'alçat. El portal forà és de llinda, de grans dimensions, del s. XVIII; la llinda és d'una peça de pedra viva, amb una corniseta superior; els capitells mostren senzilles motllures. A l'esquerra, un bloc constructiu avançat en perpendicular a la

façana, que acull l'estable, mostra un abeurador tancat per un arc rebaixat. A la dreta del portal, hi destaca una cisterna adossada a la paret, que configura la part exterior de l'aljub, que ocupa bona part del subsòl de la carrera, amb un coll de cisterna de secció circular més enmig. El segon bloc de la façana, a la dreta, mostra coronament en testera triangular, a dos aiguavessos. Més a la dreta de la façana, hi ha un portal de llinda de fusta i, a l'extrem, un altre portal d'un habitatge. La segona planta mostra un balcó i, més a la dreta, dues finestres. A la dreta de la façana, s'estén la carrera denominada sa Miranda, tancada amb un mur amb merlets arrodonits, de considerable antigor, que gaudeix de bona vista cap a Puigpunyent.

Després del portal forà, el vestíbul apareix amb sòl empedrat i amb el sòtil reformat. Dos pilars de secció quadrada deixen pas a la clastra. Al vestíbul mateix, a la dreta, quatre graons en davallada condueixen al portal de llinda de la tafona, mentre que a l'esquerra del vestíbul hi ha un altre portal de llinda que condueix a la cuina. La clastra és de planta quadrada, amb sòl empedrat amb lloses grans; distribueix diversos portals de llinda, ara corresponents a habitatges diferents. La paret frontal a l'entrada i l'angle del fons a la dreta tenen tres plantes d'alçat, mentre que la resta només en té dues. Al fons de la clastra, segons s'entra, una escala exterior condueix a la casa dels senyors, al primer pis; sota aquesta escala, s'hi obre

un arc rodó. El portal de l'esquerra del vestíbul condueix a l'estable, una gran sala rectangular, amb menjadores als laterals llargs i coberta de volta. La tafona ocupa una gran estança de planta rectangular, situada a la dreta de la clastra. Apareix documentada a l'inventari de 1595 per la mort del senyor Pere Nét. De les cases de Conques, tornam enrere cap al camí asfaltat de la parcel·lació, que agafam cap a l'esquerra, en direcció a llevant. Un revolt en pujada a la dreta seguit d'un altre a l'esquerra des d'on surt un camí que puja a la rota des Bosquet ens deixa a la base del comellar des Pou. Dins la parcel·la núm. 133, rere el xalet modern, es conserva el pou dit precisament des Comellar des Pou. Adopta la forma d'un bloc

Itineraris

cúbic irregular, amb una cúpula que en sobresurt, que acull al seu interior el pou pròpiament dit. Onofre Martorell en diu: «Més amunt de les cases de Conques, en el comellar des Pou, n'hi ha un que diuen que està fet pels

trobam la font de s'Om. Presenta una mina amb arc apuntat irregular que surt a la base del marge. La font aboca l'aigua per una siquiola que arriba a un gran aljub, situat a la dreta de la mina, a la part inferior del marge. A la

dreta, un desguàs permet la caiguda de l'aigua sobrant cap a la síquia de Conques.

Un poc més amunt, a la dreta,

es troba la parcel·la núm. 117, dita Benamunt o Can Montagut, que conté la mina de la font d'en Balaguer. Alguns minuts més endavant, arribam al pla de ses Casetes, amb una construcció a l'esquerra d'origen antic, coneguda amb aquest nom de ses Casetes, modernament dita també Can Mora; mentre, a la dreta es troba Can Font. Després, el vial

asfaltat volta a l'esquerra, però el nostre camí cap al bosc continua recte, en certa tendència a la dreta. A la nostra dreta queda el portell de la finqueta dita es Bosquet i un poc després, vora una casa, apareix la barrera del bosc, amb un pas per a vianants a ambdós costats. El camí discorre entre alzines i pins, mentre que a la dreta ens acompanya una paret seca, alta. En aquest costat s'obre el portell que condueix a una casa esbucada, anomenada tradicionalment sa Caseta de dins es Bosc, amb una cisterna a l'interior i algun rotlle de sitja pels voltants. El camí continua en tendència a l'esquerra, per on se'n desprèn el tirany de la rota d'en Marcó; després recupera l'orientació amb un gir a la dreta. Un poc més endavant, a la dreta, una desviació condueix al proper Bassol de dins es Bosc, una bassa amb coberta de volta esboldregada.

Després de l'entreforc del Bassol, el camí principal deixa a l'esquerra un forn de calç gran i passa un portell obert. El camí apareix ara més envaït de vegetació, amb alzines, arboceres, mates, estepes i algun exemplar de xucamel. A devers tres o quatre minuts del portell arribam al que és el cor del bosc de Conques, el pou des Bosc.

El pou des Bosc és realment una cisterna, ja que recull l'aigua d'escorrentia que davalla del coster de darrere el dipòsit. Presenta una capella o coberta apuntada irregular, de base circular, amb argamassa de calç. A l'esquerra hi ha un petit pedrís i a la dreta una piqueta, actualment deteriorada, amb sortida d'aigua per la dreta. La boca té forma apuntada irregular. Davall, per facilitar l'acció de treure aigua, hi ha una llosa planera. L'interior, actualment sense aigua, apareix referit. La part posterior conserva restes de canalitzacions de l'aigua per arribar al dipòsit. La ressenya que en fa Onofre Martorell és la següent: «En el bosc de l'alzinar també hi havia

La possessió era en l'època islàmica l'alqueria Caprida

moros, només per la temporada d'estiu i l'al·lot que treballava a les cases era l'encarregat d'anar a cercar l'aigua fresca que els amos bevien a l'hora del dinar». Avancem pel camí de la parcel·lació i deixam un vial a l'esquerra, que comunica una altra vegada amb el camí principal per darrere ses Casetes. Quatre minuts més endavant, a la dreta del camí

Font de s'Om.

Pou del bosc de Conques.

Camí del bosc de Conques.

una caseta per als carboners amb una altra cisterna i en el segon bosc s'hi trobava un cisternó, que s'omplia dels xaragalls, d'on es podia treure l'aigua amb corda i poal». A migjorn del pou, els costers pugen cap al pas de la Ventalla, que comunica amb el camí de na Bauçana i amb la contrada des Burotell. Cap al nord, es troba la moleta de Son Cotoner (472 m).

Des del pou des Bosc és factible continuar encara pel bosc de Conques fins als límits amb es Burotell i Valldurgent. Per això, seguim el camí que continua des del pou cap a llevant, via estreta, de ferradura, envaïda de vegetació, amb alzines, arboceres, xiprell, estepes i càrritx, i amb un maret de pedres a l'esquerra. A uns sis minuts, a l'esquerra observam un rotlle de sitja i la barraca de carboner. Una pujadeta molt suau ens va enlairant, de tal manera que les alzines que ens agombolaven i alhora ens tapaven la vista de cop desapareixen i ens deixen davant una paret seca, franquejable per la dreta, després de la qual s'obre una vista magnífica sobre la vall de Valldurgent i la serra de na Burguesa, amb la ciutat de Palma i la badia com a rerefons. Ens trobam a la contrada de la moleta des Burotell, ja en la partió amb el terme de Calvià. Val la pena pujar l'esperó rocós de la dreta per contemplar millor la vista.

Des de la moleta des Burotell, tornam enrere pel mateix camí fins que arribam al pou des Bosc i, encara per camí conegut, avançam fins a ses Casetes, on comença l'asfalt, i cap a la carretera de Galilea a Puigpunyent, punt d'inici i final d'aquest recorregut.

Horari

PMV 1032, km 8,800

5 min	cases de Conques
10 min	font de s'Om
10 min	ses Casetes (Can Mora)
20 min	el pou des Bosc
20 min	moleta des Burotell
20 min	el pou des Bosc
45 min	

Total: 2 h 10 min

(temps aproximat de marxa,
sense les aturades)

Vista del Galatzó des del camí del bosc.

Relojería Española S.L.
Fundada en 1885

Concessionari Oficial

Ω
OMEGA
LONGINES
SWISS WATCHES

TISSOT
Swiss Quality Time

RADO
Switzerland

COSMONAUTS CHRONOGRAPH
FORTIS
swiss watches
OFFICIAL

Calvin Klein
watches

PIERRE BALMAIN
SWISS WATCHES

SWISS ARMY

HAMILTON
AMERICAN • SINCE 1892

Plaça de Cort, 14

Tel. 971 721 563 • 971 724 344

Fax 971 714 369

Tendències

cinefàgia

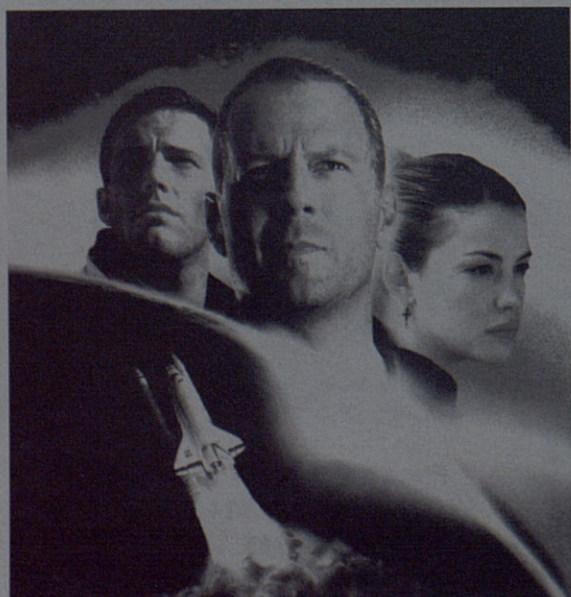
Cine per abans de la guerra

MATÍAS VALLÉS

El món occidental s'ha atipat de dir que l'enfonsament de les Torres Bessones de Nova York o l'impacte d'una avió comercial contra el Pentàgon li recordaven les imatges més apocalíptiques de la recent producció de Hollywood. «Això ja ho hem vist, però ara és real», sintetitza l'opinió generalitzada. En una prova addicional que Occident no s'ha alliberat del seu egocentrisme, s'oblida que aquestes pel·lícules varen ser contemplades pels terroristes que varen dissenyar el major atemptat dels segles recents. En una de les paradoxes més alarmants de la modernitat, productes cinematogràfics adreçats a exaltar un patriotisme de baixa estofa –i que enarbora la figura del productor reaccionari Jerry Bruckheimer– han servit de pista perquè els integristes es documentassin sobre les catàstrofes que aterreixen els nord-americans. Les majories morals, tan proclius a prohibir despullats pels efectes demolidors que poden tenir sobre els espectadors, hauran de censurar ara qualsevol producció que ofereixi pistes sota una disfressa de patriotisme.

Títols com *Independence Day* han de desaparèixer de la cartellera. Han estat més mortífers que les pitjors visions destructives dels rappers.

Segrests d'avions a càrrec de terroristes que no temen la mort, gratacels rodolant pel terra, bacteris que s'infilten en la població, milers de morts, són els trets característics del cine de catàstrofes, depurat per Hollywood en pel·lícules tan mediocres com *Armageddon*. Tanmateix, en aquesta ocasió ha faltat la imatge d'un Bruce Willis que salva el Planeta *in extremis*. Un cop més Occident –i en aquest cas a través dels seus guionistes excel·lentment remunerats– ha fet el treball brut als terroristes. Fins i tot la selecció d'objectius sembla sortida d'una piscina de Beverly Hills. No és d'estranyar que la Casa Blanca reunís els grans escriptors de la Indústria per prevenir futurs atacs de les hosts de Bin Laden. L'11 de setembre no tan sols afectarà irremediablement la nostra visió del futur, sinó també la nostra manera de contemplar el passat. En contra del que s'ha dit, els EUA estaven preparats per a un

atac al Pentàgon. De fet, l'havia presenciada en desenes de pel·lícules de pressupost molt divers, per no parlar de les possibilitats destructives dels videojocs. El que resulta inimaginable per a aquest país és que l'atac no es

del mercat llibreter. I en què acaben casats, un desenllaç que en les circumstàncies actuals sembla prematur, encara que una refugiada afganesa que treballa com a periodista a Canadà va destacar que «Bush i Bin Laden són dos feixistes».

Els nord-americans han presumit de la seva familiaritat amb la tragèdia, gràcies a l'experiència

Pearl Harbor es va convertir en el fetitxe catastròfic

resolgui *in extremis* per un comando d'elit encapçalat per Bruce Willis, entre els integrants del qual destaquen dues beutats espectaculars. Ni tan sols Sylvester Stallone, convertit en verí per a la taquilla, hagués acceptat un guió semblant al que va passar en realitat, perquè l'hauria considerat desmesurat. I tanmateix, l'única diferència és que el president obligat a refugiar-se en una base subterrània de Nebraska no era Harrison Ford, Bill Pullman o Michael Douglas –tots tres han interpretat l'inquilí de la Casa Blanca–, sinó un actor mediocre anomenat George Bush.

El trauma que viuen els EUA està representat a la perfecció pel quart avió segrestat i estavellat, aquest cop en un camp ras de Pensilvània pròxim a Pittsburgh. La rebel·lió dels passatgers contra els segrestadors ja l'havíem vista a les pantalles, amb Wesley Snipes com a heroi improvisat. La diferència rau en el fet que l'actor continuava viu al final de la pel·lícula. Bona part dels éssers humans –amb predomini masculí, per raons desconegudes– alberguen el somni obscur d'habitar un dia una d'aquestes superproduccions catastròfiques. Però, els nord-americans preferirien ara mateix estar immersos en *Els ponts de Madison*, amb Clint Eastwood seduïnt la irredimible Meryl Streep. O en una d'aquestes comèdies nord-americanes en què Tom Hanks i Meg Ryan guerregen pel control

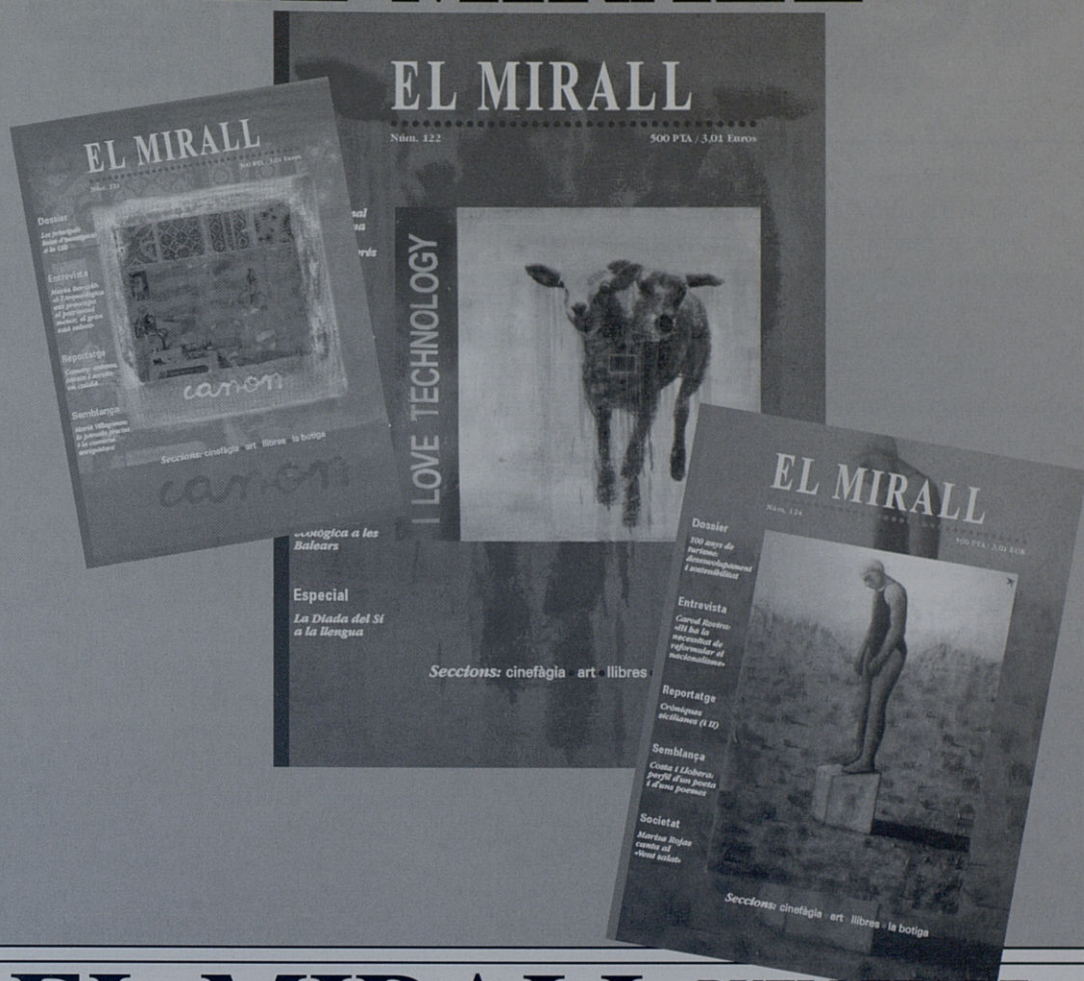
cinematogràfica prèvia. En realitat, han viscut una realitat que ha estat perpetrada com a reflex de la pantalla. I la seva estupefacció va ser perquè, en aquesta ocasió, de les runes no emergia un Arnold Schwarzenegger que immediatament tornava la situació a la normalitat. L'imperi del cine va quedar clar en la metàfora utilitzada després dels atemptats. Pearl Harbor es va convertir en el fetitxe catastròfic, tot i que és difícil establir una connexió entre el que va passar enmig del Pacífic i l'atac al centre de gravetat del Planeta, situat a Nova York. En realitat, l'apel·lació al començament de la Segona Guerra Mundial nord-americana es deu a l'estrena recent d'una superproducció entorn de l'atac japonès, sortida, com no podia ser d'altra manera, de les mans de Jerry Bruckheimer.

És consolador adonar-se que els analistes polítics, si bé són incapços de llegir un llibre, almenys estan al corrent del que s'ordeix a les pantalles. És clar que la seva memòria és de recorregut curt i no hi ha forma de remuntar-la més enllà de les pel·lícules que encara es troben a la cartellera. Al contrari, haurien estat molt més abundants les mencions a King-Kong, l'activitat del qual és quasi calcada al desafiament experimentat a Nova York, i la cara del qual va tardar uns quants dies a guaitar als articles. Al·là és un goril·la, però també aquí es troben a faltar muses com Fay Wray o Jessica Lange. Per

això mateix, només els comentaristes més cultes varen retrocedir en els seus arxius fins a *El colós en flames*, rodada fa tres dècades. La pel·lícula que va reunir Paul Newman, Steve McQueen i William Holden mostrava les imatges esgarrioses d'ocupants del *Towering Inferno* que preferien llançar-se al buit abans que esperar un rescat improbable. Sempre previsor, Hollywood havia planejat fins i tot el que passaria després dels hipotètics atemptats integristes. Aquesta situació queda descrita a *Estado de sitio*, també amb l'inevitable Bruce Willis. La ubiqüitat d'aquest actor l'ha de convertir forçosament en sospitós d'activitats contra els EUA i objecte de la investigació consegüent a càrrec de l'FBI i la CIA, llevat que aquestes agències es trobin massa ocupades assegurant infiltracions en les seves xarxes que garanteixin noves accions violentes. Denzel Washington coprotagonitzava la cinta, en què es planejava la construcció de camps de concentració per als musulmans. El to general del guió va suposar crítiques molt dures al projecte, les quals sens dubte varen contribuir al seu èxit econòmic. Per als cinèfags sense gaire llums geopolítics i geoestratègiques, passarà simplement a la història com la primera pel·lícula en què Annette Bening no estava bellíssima. Evidentment, una escena d'amor interracial amb Washington quedava descartada per endavant. Abans cauran les Torres Bessones.

EL MIRALL

EL MIRALL BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Sr./Sra. _____

_____ DNI _____

Adreça _____ Núm. _____ Pis _____

Codi Postal _____ Població _____

Telèfon _____

Em subscric a la revista EL MIRALL, al preu de 4.000 ptes. de quota anual. Podeu presentar els rebuts a l'entitat bancària/d'estalvi que indic a continuació i a la qual deman que els accepti i els carregui al meu compte:

Banc/Caixa _____

Signatura

Agència/Oficina _____

DC _____ Cte./Lta. núm. _____

Tendències

llibres

RÍEL MESQUIDA

Petita biblioteca de tardor

El vell Goriot (Proa) d'Honoré de Balzac, en una edició magnífica perquè és una excel·lent traducció de Maria Bohigas i duu una introducció del professor mallorquí Gabriel Oliver que t'emmarca aquesta obra dins el gran cicle narratiu de *La Comèdia Humana*. El drama del vell Goriot, aquest comerciant jubilat que necessita l'estimació de les seves dues filles, Anastàsia i Delfina, per les quals ha donat vida i fortuna, pot ser un bon entreteniment en aquestes potser fresquetes tardes davant el mar. *Orlando* (Proa) de Virginia Woolf, en una bella traducció de la manacorina Maria Antònia Oliver i amb un pròleg ben informatiu de la crítica Nora Catelli, és una obra que ens duu a les profunditats d'una vida marcada pels dos sexes de l'esperit que va des de l'època elisabetiana fins suara mateix. L'ambigüïtat i l'enginy de la Woolf fan d'aquest home que es transforma en dona un joc subtil i fondo. *Cent dies del mil·lenni* (Edicions 62) de Valentí Puig és un dietari que es llegeix com una ficció amb negretes tan fortes com Aznar, Porcel, Torrent, Puigdevall i temes tan candents com el nacionalisme, la bioètica, la globalització, la Internet i el cos de la maduresa. *El cant dels adéus* (Columna) de Lluís Maria Todó és una visió dels anys seixanta feta per un boy scout amb pares progressistes mesclats amb franquistes de primera hora i reformistes catòlics. L'homosexualitat com a problema i com a fantasma per a uns joves del barri de la Salut de Barcelona i l'aprenentatge de la vida adulta. *Soldados de Salamina* (Tusquets) de Javier Cercas és una novel·la en què la realitat i la ficció es trenen. La història de l'escriptor

franquista Sánchez Mazas, que va sobreviure a un afusellament de les tropes republicanes, és el bessó d'una bella història d'un triomfador fracassat. *L'emperador o l'ull del vent* (Planeta) de Baltasar Porcel és una tempesta de llenguatges al voltant dels francesos de Cabrera. Novel·la d'aventures que recrea la història del derrotat exèrcit francès després de Bailèn que t'arrossega pel seu romanticisme i la seva visió lúcida de la condició humana. *Quan Judes era fadri i sa mare festejava* (La Magrana) de Pep Coll és una feix de contes que, abans que es perdi la tradició oral, aquest escriptor lleidatà amb la seva sensibilitat esmolada ha convertit en lletra fina, aguda i brillant. A més a més de tenir una energia intensa de tipus estilístic, aquestes rondalles són d'aquella literatura quasi perduda que ens torna a les llegendes de la infantesa vora el foc, a la veu sàvia de les padrines, als ritmes d'un temps esvaït per sempre i conservat fresc i epifànic dins el terror de la literatura. *Rimbaud el hijo* (Anagrama) de Pierre Michon és una joia de 120 planes en què aquest orfebre de la lletra no ens conta cap biografia rimbaudiana, sinó que ens fa entrar pels camins més arriscats i les dreceres més perilloses cap al cor del desig d'aquest home que va ser il·luminat des de nin per un geni explorador dels llenguatges i que ens va donar alguns dels versos més vius, fondos i memorables que hagin existit mai. Hi ha una mescla de biografia, de novel·la, de poema en prosa i d'assaig en un text que combina la realitat i la ficció amb una escriptura d'una intensa bellesa.

Donna Leon: quatre novel·les policiaques inoblidables

Dos esquers m'empenyen cap als llibres de la Leon: que totes les històries passassin a Venècia i que els resums de les contracobertes atiassin la meua insaciable curiositat. I vaig agafar *Mort a La Fenice* (Edicions 62) perquè el bessó del llibre era la mort d'un director d'orquestra alemany i famosíssim, Helmut Wellauer, que és assassinat durant un entreacte de *La Traviata* a aquell teatre menjat pel foc que vaig conèixer a fons un any

llunyà, devers el 1976, amb Núria Espert quan hi feia *Divinas paraules* de Valle Inclán dirigida pel malaguanyat Víctor García. Vaig quedar penjat del llibre i el vaig devorar en un horabaixa. I després els altres tres. Les seves novel·les són indagacions aventureres que segueixen les convencions del gènere policíac i et tenen tot el temps

agafat de manera que no les amolles fins que has arribat a la darrera línia, al darrer mot. Feia estona que no em pegava aquesta fuitor de llegiguera rabiosa. La Leon té un estil de frases ben bastides i curtes amb el qual et fica dins el cor de l'enigma des d'un bon principi i et col·loca entremig de totes les boires de Venècia perquè a poc a poc les vagis travessant fins a descobrir allò que podria ser la veritat. Venècia per un cantó i el comissari Guido Brunetti per l'altre formen els pols entre els quals es produeix una reacció precisa i exacta de la química literària que t'arrossega com un atac de bulímia. Per què em vaig enamorar de Brunetti? Per mor de la seva dona Paola i els seus fills Chiara i Raffi. Emperò encara que el seu entorn familiar és fet

d'una pàtina d'amor i bondat que encisen, ell és tot un italià tranquil, savi, elegant i lluitador contra les corrupcions venguin d'on venguin i caigui qui caigui. I a més a més està enamorat de la seva ciutat, que coneix fins als laberints més secrets i innominats i que ens mostra a través de les perquisicions, persecucions i recerques complexes i variades que li produeixen les malifetes i els mal-factors que ha de descobrir. Si a *Mort a La*

Fenice hi ha uns personatges actuals que voregen la tragèdia grega i una trama sense parany ni inversemblances et duu a un final inesperat, a *Son profund* (Edicions 62) la lletra leoniana es converteix en raig làser que posa al descobert el mal que nia dins l'Església catòlica i organitzacions parareligioses com l'Opus Dei. No hi ha moralina

en l'obra d'aquesta escriptora de Nova Jersey que habita a la ciutat dels canals. L'ètica pertany a cada humà que travessa l'escrit amb la seva motxilla pròpia i intransferible. *Mort a un país estrany* (Edicions 62) comença amb una escena de Canaletto: un cadàver sura a les aigües tèrboles d'un canal i un abocador de material contaminant hi té alguna cosa a veure. A *Acqua alta* (Edicions 62) el sud d'Itàlia en forma de personatges i d'organització apareix a Venècia per complicar la vida a una arqueòloga nord-americana i a una diva d'òpera italiana que s'estimen. El microcosmos venecià, des de l'alta societat als menestrals, hotelers i comerciants que descriu la Leon, és tan divers i acolorit que cada novel·la és un vertader *trip* venecià.

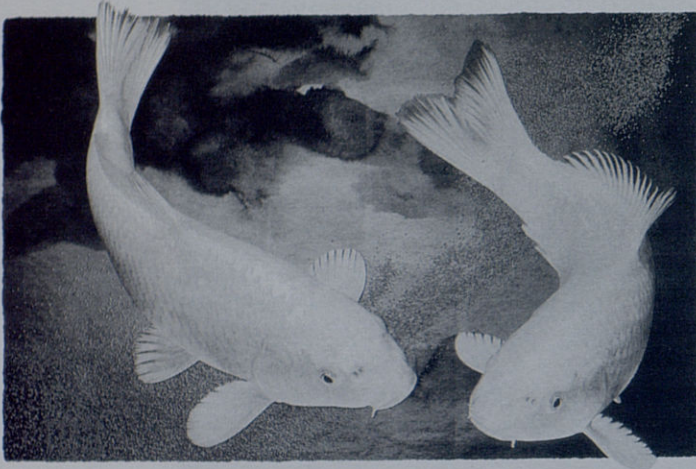

Heribert Barrera xerra clar i català

Dins la informativa col·lecció «Què pensa» (Proa/Dèria) en què han sortit les idees de gent tan variada com Antoni Miró o Gerard Quintana us recomanem un llibre que va fer molt d'enrenou quan va sortir: *Què pensa Heribert Barrera* a cura del periodista Enric Vila. És un prodigi que en 174 pàgines Barrera ens

parli de tota la seva llarga, complexa i històrica vida amb un llenguatge planer i que il·lumina més la història que molts de totxos d'historiadors. Un home fill de Martí Barrera, conseller de la Generalitat amb Macià i Companys, que va veure sofrir son pare durant els fets d'Octubre, que va anar al front durant la guerra civil, que va conèixer els camps de concentració i la duresa de l'exili, que va viure la Segona Guerra Mundial sota el règim de Vichy, que va ser resistent antifranquista, que va reorganitzar i dirigir Esquerra Republicana, que va presidir el Parlament del primer govern

autonòmic i que per afegit té tres carreres (en el camp de la química i matemàtiques fetes a França) té una tractalada de coses per explicar, les quals desenvolupa en un joc de preguntes i respostes apassionant. Trauré dues frases de les que més m'han impressionat per la seva singularitat: «Jo no vaig votar la Constitució, i –com em va dir un dia el president Tarradellas– és l'honor més gran de la meua carrera política.» I «Hi ha una pila de coses en què el discurs políticament correcte s'oposa al que és el parer de la majoria, però contra les quals un no es pot rebel·lar sense ser acusat de racista, de masclista o del que sigui.» Un llibre que es llegeix d'una tirada i que provoca pensaments i debats.

Cent notícies del segle XX

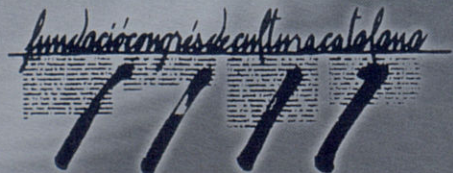
Recordau que Catalunya Ràdio i Catalunya Informació donaren al llarg de 1999 un programa titulat *Notícies d'un segle*? Durava cinc minuts i s'hi anunciava una feta històrica com si hagués passat aquell dia, se'n donaven les causes i les conseqüències, es valorava i sortien experts o testimonis de la notícia. Adolf Bertran n'era el director i presentador. Ara ha sortit *100 notícies del segle* (Proa), que resumeix en paper i en imatge aquelles 250 noves que formaren el programa. Un llibre de divulgació de la història contemporània que ens dóna una visió del Món des de la cultura catalana amb rigor informatiu conju-

gat amb un llenguatge planer i saborós. En aquesta visió sintètica els grans noms de la política (Roosevelt, Companys, Hitler, Gandhi, Khomeini, etc.) van al costat dels de la ciència i la cultura (Nietzsche, Picasso, Fabra, The Beatles, Watson i Crick, etc.) i les grans fites (la llum elèctrica, el descobriment de la penicil·lina, la primera nina proveta, l'invent d'Internet, etc.) es toquen amb els moments més essencials (la revolució de les dones, les dues guerres mundials, les onades migratòries, la caiguda del mur de Berlín, etc.). Un llibre excel·lent per a tots els públics.

EL MIRALL amb el suport de

Generalitat
de Catalunya

Convocatòria per al curs 2001 - 2002

Dotació total: 91.200 Euros
(15.175.000 ptes.)

XXIV Premis BALDIRI REIXAC

Aquests premis, destinats a l'estímul i al reconeixement de l'escola catalana, són dotats per la Fundació Jaume I amb les aportacions dels receptors del llibre-nadala que la Fundació tramet cada any a les

persones interessades per la nostra cultura.

L'àmbit d'actuació és el dels Països Catalans. L'organització dels premis compta amb l'assessorament de la

DEC, Delegació d'Ensenyament Català d'Omnium Cultural.

Els Premis Baldiri Reixac són convocats en tres modalitats:

PREMIS A LES ESCOLES

14 premis de 3.300 Euros cadascun

Serà premiada la qualitat global, en llengua i continguts, de les escoles i els instituts quant a la catalanitat: lloc que ocupen la llengua i la cultura catalanes en el conjunt de les seves activitats, ús del català com a llengua de relació entre els alumnes, activitats culturals d'arrelament al país i aplicació coherent del Projecte Lingüístic de Centre.

Per a participar-hi cal omplir i trametre el qüestionari que facilita la Fundació Jaume I, així com la documentació que s'hi demana. Les escoles unitàries integrades dins d'una ZER s'han de presentar conjuntament.

Les escoles i els instituts ja presentats als Premis en anys anteriors i no premiats que desitgin optar a aquesta convocatòria, només caldrà que presentin el qüestionari actualitzat, sense necessitat d'aportar documentació nova.

No hi poden optar els centres educatius ja guardonats en convocatòries anteriors.

PREMI A MESTRES I PROFESSORS

Dotat amb 9.000 Euros, que es distribueixen així:
6.000 Euros a l'autor del treball guardonat, i de 3.000 Euros de subvenció per contribuir a l'edició del treball premiat

Serà atorgat a un treball inèdit de temàtica pedagògica que contribueixi a l'ensenyament en català a qualsevol nivell i matèria. Cal acompanyar els treballs -presentats anònimament i en dues còpies- amb la fitxa d'inscripció complimentada, dins un sobre tancat. A l'exterior no hi ha de constar el nom de l'autor sinó només el títol del treball.

El Jurat podrà dividir el premi o deixar-lo sense adjudicar. A l'edició del treball premiat hi ha de constar el premi amb el qual ha estat guardonat.

PREMIS ALS ALUMNES

60 premis de 600 Euros cadascun

Serán atorgats a treballs escolars fets, preferentment en equip, per alumnes de qualsevol nivell educatiu no universitari. L'import del premi es materialitzarà en llibres catalans a escollir pels propis alumnes guardonats.

Els treballs hauran de ser fets en català i podran tractar de qualsevol de les àrees de coneixements dels diversos cicles escolars, així com ésser resultat d'activitats del centre: excursions i visites, periòdics escolars i diaris de classe, col·leccions, àudiovisuals, etc. (dels murals, les maquetes i les manualitats més grans de 60 x 60 cm, només se n'admetran fotografies). Quant als treballs de recerca de segon de Batxillerat, només se n'admetran 1 per cada centre.

El Jurat valorarà especialment els treballs que suposin un aprofundiment en la realitat nacional catalana i en la nostra tradició cultural.

Acompanyarà els treballs una memòria breu, no més llarga de dos fulls, on cal especificar les motivacions, les circumstàncies, la manera com s'ha fet el treball, etc.

Per optar al premi, cal acompanyar cada treball amb la fitxa d'inscripció, segons el model que en facilita la Fundació Jaume I.

No seran admesos els treballs que no vagin acompanyats de l'esmentada fitxa d'inscripció complimentada.

ASPECTES GENERALS

Els treballs i la documentació s'han d'adreçar a

FUNDACIÓ JAUME I

Aribau, 185, 3r. - 08021. BARCELONA
Telèfon: 93.200.53.47 - Fax: 93.200.56.33
Email: fundaciojaumeprimer@agrolimen.es

El termini de presentació s'acabarà el dia 15 de febrer del 2002. Els treballs tramesos per correu que arribin després d'aquesta data, només seran admesos si al mata-segells consta que la tramesa és anterior al 8 de febrer.

Els treballs no premiats podran ésser recollits des del 20 de juny fins al 17 d'octubre, prèvia presentació de la fitxa d'inscripció.

La Fundació Jaume I podrà disposar dels treballs premiats durant un any per tal d'exposar-los i promoure'n la difusió.

Premis Baldiri Reixac

Amb el patrocini honorífic de la

 Generalitat de Catalunya
Departament d'Ensenyament

Andreu Terrades, d'història en història

CRISTINA ROS

El Casal Sollerí acull aquests dies, i fins a la primera setmana de gener, una retrospectiva dels ja trenta anys d'històries d'Andreu Terrades (Palma 1947). Qui fou un dels artistes més actius en el moviment col·lectiu dels anys setanta, quan conscientment o inconscient es va propiciar l'obertura artística a Mallorca, ha dibuixat al llarg d'aquests tres decennis un camí de petites històries personals que, ara, en situar-les una rere l'altra, una al costat de l'altra, configuren una gran història.

Amb l'exercici de l'expressió artística entesa com a divertiment quotidià, Andreu Terrades ha fet servir un

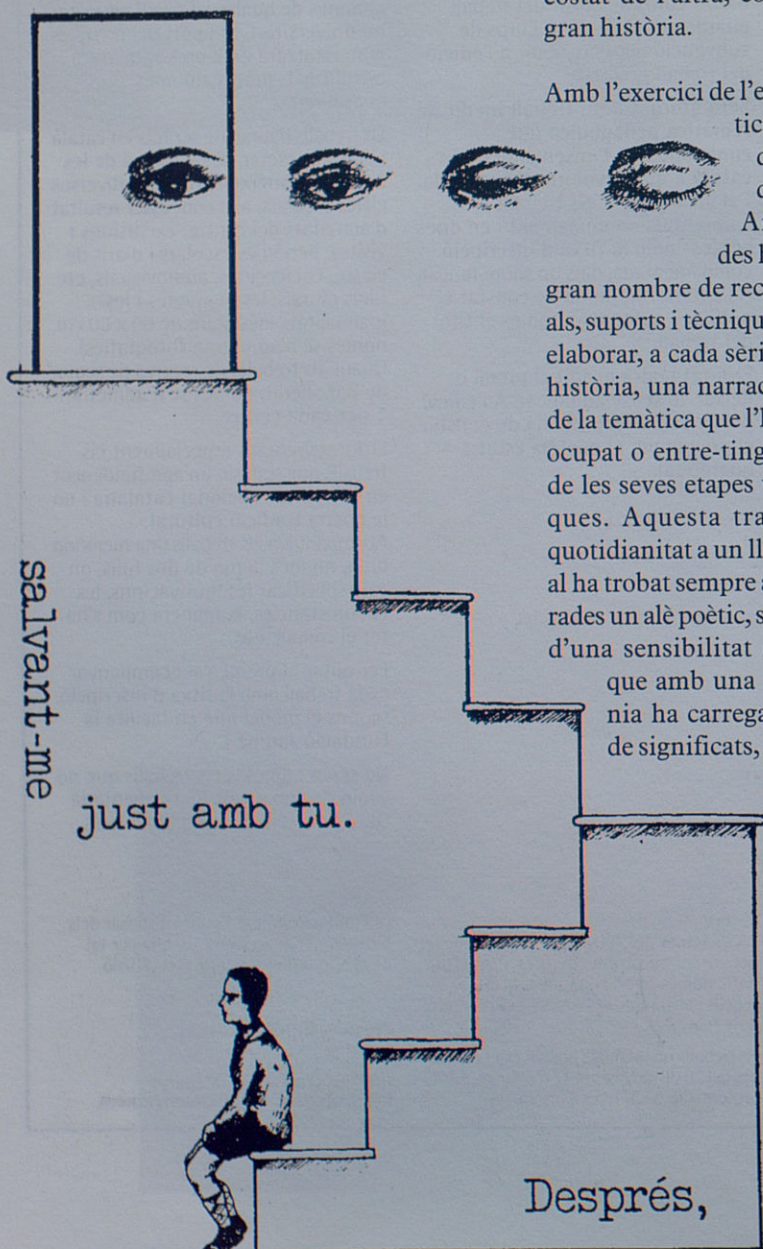
gran nombre de recursos, materials, suports i tècniques diverses per elaborar, a cada sèrie, a cada nova història, una narració en imatges de la temàtica que l'ha ocupat, preocupat o entre-tingut a cada una de les seves etapes vitals i artístiques. Aquesta traducció de la quotidianitat a un llenguatge visual ha trobat sempre a l'obra de Terrades un alè poètic, sens dubte fruit d'una sensibilitat exquisida, alè

que amb una innegable ironia ha carregat les històries de significats, d'interrogants també, i les ha envoltades de somriures eloqüents.

Ja des del 1975, any en què l'artista presentà la primera gran sèrie, *Cap d'ocell*, va convertir objectes, homes

i animals en elements iconogràfics, en fragmentar-los i reunir-los de forma un tant surrealista o, si es vol així, jeroglífica i enigmàtica, amb paraules bàsiques del nostre llenguatge quotidià —casa, camí, pluja, sol, lluna, pedra...— que apropiaven els resultats als de la poesia visual. Assentava, en aquells primers moments, els grans trets del seu lèxic. Així i tot *Cap d'ocell*, exhibida el mes de març de 1975 a la galeria 4 Gats, no representava la seva primera exposició individual. A la mateixa galeria, havia mostrat en solitari la seva obra dos anys abans, un any, aquell de 1973, cabdal en la trajectòria de l'artista, ja que, a més, havia participat en una exposició-homenatge a Joan Miró i a la col·lectiva *Ensenya 1*, una mostra que revolucionà la societat mallorquina del moment, i que es va veure en grans titulars als diaris, que en destacaven sobretot el fet que no s'hi trobàs pintura.

Després d'uns anys immers en projectes col·lectius —entre els quals s'ha de destacar molt especialment la seva participació a *Neon de Suro* (1975-1981), revista de la qual fou coeditor i il·lustrador d'alguns dels números més significatius—, Andreu Terrades exposà, el 1977, a la galeria 4 Gats el treball que titulà *Darrer mariner*, també revisat a l'exposició del Sollerí. Aquí l'artista s'havia decantat ja per una pintura plana, d'acrílica damunt tela, a la qual reflectia una història d'objectes, paisatges estranys i elements quelcom més llunys del seu entorn habitual. Així i tot, no deixava de banda la línia conceptual, traduïda a uns objectes recull de records, experiències quotidianes, joguines de la infantesa (la pròpia o la dels fills) que mai no deixarà

de treballar i que aniran estretament units a cada una de les seves històries.

En tot cas, en aquells darrers anys del decenni dels setanta i en els primers del vuitanta, Andreu Terrades encetava una trajectòria marcadament individualista, ja que es troba significativament allunyada de les tendències del moment. En essència, així com apuntàvem abans, ell no canviava, sinó que eren els temps els que sofrien la transformació.

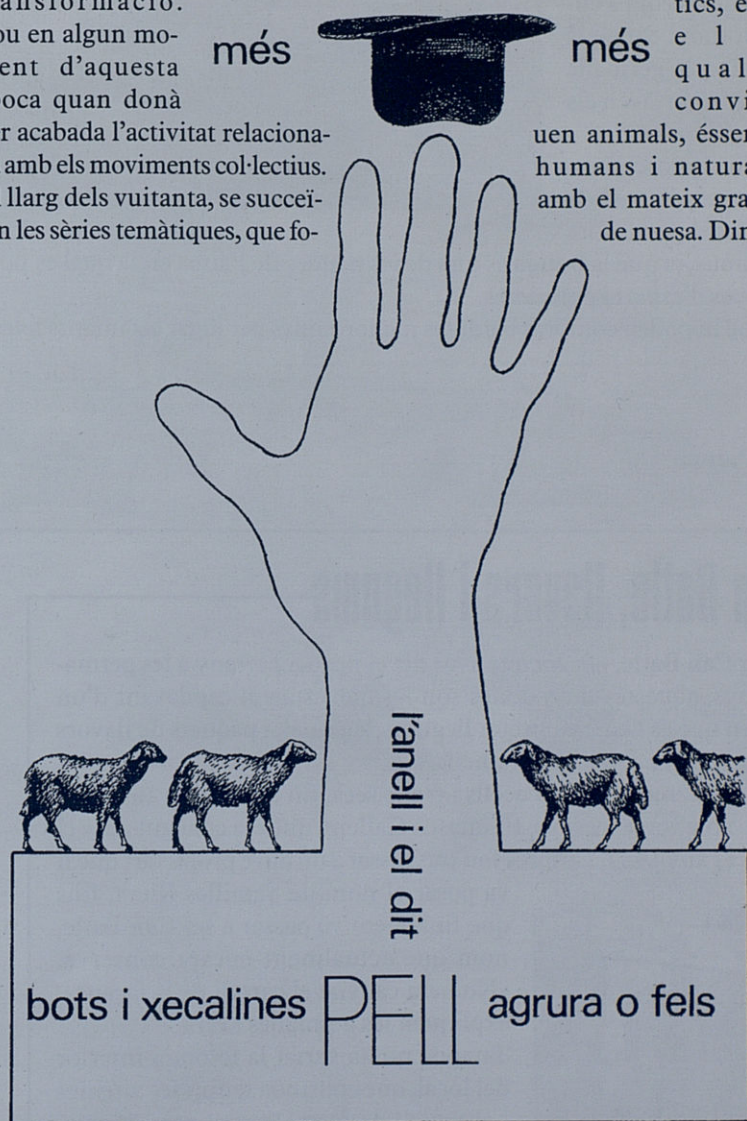
Fou en algun moment d'aquesta època quan donà per acabada l'activitat relacionada amb els moviments col·lectius. Al llarg dels vuitanta, se succeïren les sèries temàtiques, que fo-

ren puntualment confrontades amb el públic, preferentment de Mallorca i de Barcelona: *Marinada*, *Travesti Point-Unifruit Bananas*, *Elmyr*, *El viatger furtiu*, *Paisatges o Mitoscòpia Mediterrània*, sèrie de molt grans formats que, per aquesta raó, se situa a la primera i més ampla sala, rompent el fil cronològic que segueix la retrospectiva. En aquest període, la seva obra es veu inserida en una espai ambiental més transcendent, de paisatges més reals però igualment enigmà-

tics, en els quals conviuen animals, éssers humans i natura, amb el mateix grau de nuesa. Dins

aquesta línia es contempla *Setembre*, una sèrie dominada per les tonalitats ocre i l'esperit de la tardor, que fou exposada el 1991 a la desapareguda galeria Bisart, de Palma, i que ara es contempla com una de les més grans històries de la trajectòria d'Andreu Terrades.

Però ben aviat, l'artista tornaria a l'univers objectual de la quotidianitat. Tornaria als jocs de la infantesa, a la visió més lúdica de la vida i de l'entorn, a la fragmentació dels personatges, als cossos sense cap o als caps sense cos i a tota aquesta reunió estranya d'objectes i éssers humans, més estereotipats o iconogràfics que reals, que per força es contempla com la festa manco quotidiana del cada dia.

Tendències art

barca
enseuada

Espardenyeria Sa Llotgeta, especialitzada en calçat de sola d'auto

La tarja de presentació de l'espardenyeria resa així: «Tota classe de calçat i sabatilles d'esponja i espart, especialment de sola d'auto». Les sabates de sola pneumàtica no són altra cosa que les porqueres, les quals l'any 1951, quan es va inaugurar la botiga, costaven 12 duros. Avui es venen a 3.100 pessetes. Més famoses en aquell temps eren unes espardenyes que es deien les «pelotari», afirma Nicolau Homar, el pare, ja jubilat, de la propietària de l'establiment, Maria Antònia Homar Isern. Aquest calçat tan peculiar tenia forma d'espardenya d'espart, però estava muntada sobre sola d'auto. El preu, fa ara 50 anys, era de dos duros i 75 cèntims.

A la botiga encara es conserven, només com a curiositat, unes sabates de nin que tothom coneixia per les «russetes», i que constituïen la germana pobra d'aquelles sabates «gorila» que portaven els adolescents dels anys 70.

A aquesta espardenyeria encara hi compren persones que coneixen el comerç de quan hi anaven a comprar amb el seus pares quan eren petits. Tot i això, també hi acudeixen clients nous, ja que la botiga és una de les poques de Palma en la qual es pot trobar un bon assortit d'espardenyes d'espart i porqueres.

Com a producte significatiu, també hi podeu comprar baldufes mallorquines per jugar els infants fetes d'alzina i ullastre.

Espardenyeria Sa Llotgeta
Carrer de la Llotgeta, 6. 07002 Palma
Tel. 971 717 385

Can Batle, llavors i llegums

Tothom coneix la botiga per Can Batle, encara que avui dia el negoci pertany a les germanes Serra. Des de fa nou anys, aquestes dues dones són les que estan al capdavant d'un establiment molt peculiar, en què es venen sobretot llegums, a granel, i paquets de llavors per sembrar tant fruites i hortalisses com flors i ramells.

A la botiga també hi ha, a granel, menjar per a ocells i fruits secs. En els darrers anys s'ha començat a vendre formatge i plantes i cossols. Francisco Gallent, que era conegut pel «el valencia», va fundar el negoci l'any 1920. Després fou traspassat a un altre propietari que li va posar el nom de Semillas Riera, fins que finalment va passar a ser Can Batle, nom que actualment encara conserva.

«No hem canviat el cartell de la façana», expliquen les germanes Serra.

Tampoc no ha variat la fesomia interior del local, que continua tenint les vitrines i el taulell de fusta, la qual cosa dona al negoci un aire d'una altra època. Precisament sobre aquest taulell hi ha una panera plena d'ous de camp, molt apreciats per la clientela habitual.

Can Batle (Germanes Serra)
Carrer de l'Oli, 3. 07002 Palma
Tel. 971 715 322

Consell Directe és la línia d'atenció personal de tots els serveis del Consell de Mallorca que serveix per informar-vos de qualsevol dubte o necessitat, sigui del caire que sigui.
Ara la comunicació és més que mai

Consell de Mallorca

Ara és més que mai

Més deduccions fiscals per als ciutadans

El Govern de les Illes Balears ha aprovat una sèrie de deduccions fiscals de gran importància per als ciutadans de les Illes Balears.

Així, en la declaració de l'exercici 2002, les famílies de 138.546 estudiants es beneficiaran d'una deducció del 50% de l'import invertit en la compra de llibres de text.

Aquesta mesura, única a tot l'Estat espanyol, és una passa més del Govern de les Illes Balears en la seva política d'igualtat d'oportunitats, sobretot, per a les famílies més desafavorides.

El progrés *en* marxa

GOVERN
DE LES ILLES BALEARS

Quatre illes,
un país
cap frontera